

SZAKDOLGOZAT

**Fodor-Novák Gyöngyi
Anita**

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Óvodapedagógus alapképzési szak

AZ IRODALOM HATÁSA AZ ÉRZELMI NEVELÉSRE

Belső konzulens: Név: Dr. Vörös Klára Ilona

beosztás: egyetemi docens

Belső konzulens intézete/tanszéke:

Neveléstudományi Intézet

Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Készítette: Fodor-Novák Gyöngyi Anita

Kaposvár, 2024

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés és célkitűzések.....	5
1.1	A téma jelentősége, aktualitása.....	5
1.2	A témaválasztás indoklása, a célkitűzés megfogalmazása.....	5
1.3	A dolgozat logikai felépítésének bemutatása.....	6
2	Szakirodalmi áttekintés.....	7
3	Irodalmi nevelés és érzelemfejlesztés az óvodában.....	8
4	Az óvodai irodalmi nevelés célja és eszköztrendszere.....	10
5	A kisgyermek érzelmi fejlettsége és a fejlesztés lehetőségei mondókával, verssel, mesével	12
5.1	Az irodalom érzelmegazdagító eszközei.....	14
5.2	Érzelmi intelligencia és a minőségi idő kapcsolata.....	15
6	Irodalmi tevékenységek és tervezetek elemzése.....	17
6.1	Mondókázás Foglalkozás tervezetek.....	18
6.1.1	Kanczler Zs. 2015: őszi diók Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A (1. ábra) (2. ábra) (3. ábra).....	18
6.2	Verstevékenység.....	23
6.2.1	Pauer M. (2010): Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A tervezete alapján (4. ábra) (5. ábra) (6. ábra).....	23
6.3	Mesefoglalkozás.....	26
6.3.1	K. Zs. (2015): Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A26	
6.3.2	Kanczler Zs. (2014): Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A (7. ábra) (8. ábra) (9. ábra) (10. ábra).....	27
7	Alkalmazott módszerek:.....	28
8	Eredmények és értékelésük (megvitatás).....	28
8.1	A mondókák érzelemfejlesztő hatásai.....	28

8.2	A versek érzelemfejlesztő hatásai.....	31
8.3	A mesék érzelemfejlesztő hatásai.....	32
9	Következtetések és javaslatok.....	35
10	Összefoglalás.....	37
11	Irodalomjegyzék.....	40
12	Ábrajegyzék:.....	41

1 Bevezetés és célkitűzések

1.1 A téma jelentősége, aktualitása

Az óvodai nevelés és oktatás területe folyamatosan változik és fejlődik, miközben egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk a gyermekek komplex fejlődési területeinek támogatására. Az érzelmi intelligencia és az irodalmi nevelés fontossága kiemelkedő ebben a folyamatban.

Az érzelmi intelligencia fejlesztése már az óvodás korban elkezdődik, és nagyban meghatározza a gyermek későbbi életét, tanulását és kapcsolatait. Az óvodai évek kritikus időszakot jelentenek az érzelmi kompetenciák kialakításában, ezért kiemelten fontos megérteni és támogatni ezt a folyamatot az óvodai környezetben.

Az irodalmi nevelés lehetőséget nyújt a gyerekeknek az érzelmek kifejezésére és megértésére, valamint segít abban, hogy mélyebb kapcsolatot alakítsanak ki az olvasott szövegekkel és a benne megjelenő érzelmekkel. Az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés összekapcsolása tehát hatékony eszköz lehet az óvodai nevelésben az érzelmi intelligencia fejlesztése szempontjából.

A téma aktualitását tovább erősíti az a tény, hogy az érzelmi nevelés és az irodalmi nevelés területei közötti kapcsolatok még mindig viszonylag kevés figyelmet kapnak az óvodapedagógusok és a szakirodalom részéről. Ezért fontos, hogy mélyebben megvizsgáljuk és megértsük ezt a nexust, és megkeressük azokat az intézkedéseket és gyakorlati módszereket, amelyek segíthetik a gyermekek érzelmi fejlődését az óvodai környezetben.

1.2 A témaválasztás indoklása, a célkitűzés megfogalmazása

Az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés közötti kapcsolatok feltárása rendkívül fontos, mivel az óvodáskorú gyermekek érzelmi fejlődése és szociális kompetenciáinak kialakulása alapvető fontosságú az egész életükre nézve.

Célkitűzésem az, hogy feltárjam az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés hatékonyságát az óvodai pedagógiai gyakorlatban, és megérthessem, hogyan járulnak hozzá ezek az elemek a gyermekek érzelmi intelligenciájának fejlődéséhez. Emellett azt is vizsgálni szeretném, hogy milyen módszerek és eszközök alkalmazhatóak az óvodapedagógusok által az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés terén, valamint hogyan lehet ezeket integrálni az óvodai nevelési programba.

A célkitűzésem két fontos részre osztható: először is, szeretném feltárni az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés kapcsolatát a gyermekfejlődés szempontjából, másodsorban pedig meg kívánom vizsgálni, hogy hogyan valósul meg ezeknek a területeknek az integrációja az óvodai gyakorlatban. Ezzel a kutatással hozzá kívánok járulni az óvodai pedagógiai gyakorlat fejlesztéséhez és a gyermekek érzelmi fejlődésének hatékonyabb támogatásához.

1.3 A dolgozat logikai felépítésének bemutatása

A szakirodalmi áttekintéssel kezdem a kiemelt fontosságú a téma jelentőségének és relevanciájának bemutatását. Célom az, hogy megértsük az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés szerepét az óvodai pedagógiai gyakorlatban, valamint az ezek által kifejtett hatást a gyermekek érzelmi fejlődésére. Ezen célok eléréséhez a második fejezetben átfogóan elemzem a rendelkezésre álló szakirodalmat, hangsúlyozva azokat a forrásokat, amelyek kulcsfontosságúak a kutatásom szempontjából, és értékelve azokat az elméleti kereteket, amelyek segítik a szakdolgozat témájának megértését.

A harmadik fejezetben részletesen áttekintem a 3 és 7 év közötti gyermekek érzelmi fejlődésének pszichológiai sajátosságait, és összekapcsolom ezeket az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés fogalmával. Ezt követően az egyes alfejezetekben részletesen kifejtem az óvodai irodalmi nevelés célját és eszközrendszerét, különös tekintettel az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjára és az Ajka Városi Óvoda helyi pedagógiai programjára. Ezek segítségével mélyebben megértjük az óvodai nevelés célját az irodalmi nevelés és az érzelmi fejlesztés kontextusában, ami egyben a negyedik fejezet is.

Az ötödik fejezetben megvizsgálom, hogyan és milyen módon lehet a gyermekek érzelmi fejlettségét fejleszteni a mondókák, versek és mesék által.

A hatodik fejezetben részletesen elemzem kollégáim által kidolgozott foglalkozásterveket, különös tekintettel az érzelmi nevelés megvalósulási lehetőségeire a mondókázás, a verstevékenység és a mesefoglalkozás keretein belül. Egyértelműen és részletesen elemzem ezeket a terveket, kiemelve a hetedik fejezetben az alkalmazott módszereket és eszközöket, valamint azok hatékonyságát az érzelmi fejlődés szempontjából. A mondóka, vers, mese érzelemfejlesztő hatásainak vizsgálata a nyolcadik fejezetben kapott helyet. Az irodalomnak és az irodalmi tevékenységeknek a jelentős hatását az érzelmi nevelésre a kilencedik fejezet tartalmazza.

A tizedik fejezetben összegzem a szakdolgozat főbb megállapításait, és áttekintem az eredményeket, kiemelve az irodalmi nevelés és az érzelemfejlesztés közötti összefüggéseket, valamint az óvodai pedagógiai gyakorlatban rejlő lehetőségeket és kihívásokat.

A szakdolgozatomban részletesen vizsgálom az Ajka Városi Óvoda Hétszínvirág tag-óvodájának óvodapedagógusai által készített mese-, vers-, és mondóka-tervezetek hatását a gyermekek érzelmi világára és fejlődésére. Az elsődleges célom az, hogy feltárjam, milyen eszközöket alkalmaztak az óvodapedagógusok ezekben a tevékenységekben, és hogyan viszonyultak ezekhez az eszközökhöz a gyermekek.

A mondókák és a mozgás kapcsolatának elemzése rendkívül fontos szempont számomra. Az óvodai mondókázás gyakran párosul mozgással, ritmusjátékokkal, amelyek nemcsak szórakoztatóak, de fontos szerepet játszanak a gyermekek érzelmi fejlődésében is. Az ilyen tevékenységek során figyelemmel kísérem, hogyan reagálnak a gyermekek, hogyan mozognak, kifejezik-e az érzéseiket a mondókák által generált hangulatoknak megfelelően.

A vers esztétikai élményének hatását is alaposan elemezem. A versmondás, a rímek, a ritmus mind hozzájárulhatnak a gyermekek kreativitásának fejlesztéséhez és az érzelmi élmények kifejezéséhez. Fontosnak tartom megfigyelni, hogyan reagálnak a gyermekek a versre, milyen érzelmeket váltanak ki belőlük a szavak és a hangzások.

S végül két mesetervezettel zárom az elemzést, melyben az érzelmi kifejezésre érzelmi reakciókra összpontosítok.

Az összegzésben ezeket az elemzéseket összefoglalom, és kiemelem, milyen módszerek és eszközök bizonyultak hatékonynak a gyermekek érzelmi fejlődésének támogatásában az óvodai környezetben.

2 Szakirodalmi áttekintés

Az érzelmi, erkölcsi és irodalmi nevelés fontosságának alapjait tekintve több kiemelkedő forrásra támaszkodtam. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet) kiemelt jelentőséggel bír, hiszen meghatározza az óvodai nevelés alapelveit és céljait. Ez az irányelv hangsúlyozza a gyermekek egyéni fejlődésének támogatását és az esélyegyenlőség biztosítását.

Az Ajka Városi Óvoda helyi alapprogramja további fontos iránymutató, hiszen részletesen foglalkozik az óvodai nevelés feladataival és hangsúlyozza az érzelmi, erkölcsi és közösségi értékek átadásának fontosságát. Ennek az alapnak a megfelelő alkalmazása segíthet abban,

hogy az óvodai nevelés minőségi és holisztikus módon valósuljon meg, figyelembe véve a gyermek egyéni szükségleteit és fejlődését (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet).

A gyermekek pszichológiai fejlődésének és nevelésének aspektusát illetően Dr. József István és Vekerdy Tamás művei (József, 2012; V. Binét, 2006) nagy segítséget nyújtanak a gyermek személyiségfejlődésének megértésében és a gyakorlati nevelési módszerek alkalmazásában.

Az irodalmi nevelés és a mesék pszichológiai hatásainak feltárása során több fontos forrást is felhasználtam. Kiemelkedő jelentőségűek Boldizsár Ildikó és Kádár Annamária művei (Boldizsár, 2010; Kádár, 2013), melyek hangsúlyozzák a mesék és az irodalmi nevelés szerepét az érzelmi és erkölcsi intelligencia fejlesztésében.

Az érzelmi intelligencia fejlesztésének fontosságát és módszereit Gerlinde Ortner (2005) és Bruno Bettlheim (2013) művei mélyebb betekintést nyújtanak az irodalmi nevelés és a mesék pszichológiai hatásaiba, rávilágítva ezek fontosságára az óvodás korú gyermekek személyiségfejlődésében

3 Irodalmi nevelés és érzelemfejlesztés az óvodában

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (továbbiakban: Alapprogram) kiemelt fontossággal bírja az anyanyelvi nevelést, és megállapítja, hogy ez minden tevékenységben fontos feladat. Nagyon fontos, hogy fejlesszük a kommunikációt és az anyanyelvet, és ezt minden lehetséges módon meg kell valósítani. A beszélő környezet és a pedagógusok által közvetített helyes minta segít abban, hogy a gyerekek megfelelően elsajátítsák az anyanyelvet és helyesen alkalmazzák azt.

Az anyanyelvi nevelés során a figyelmet fel kell hívni azokra az értékekre, amelyek az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére és szeretetére összpontosítanak. Emellett fontos a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása és ösztönzése, például verssel, mondókával vagy kérdésekkel motiválva a gyerekeket a beszédre.

A gyermek meghallgatása különösen fontos. Ha a gyermek kérdést tesz fel, fontos, hogy a pedagógus figyeljen rá és adjon meg a releváns választ, segítve ezzel a gyermek megértését és tudásának bővítését (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet).

Az értelmi nevelés további feladatai közé tartozik a gyermek spontán és tervezett tapasztalatainak és ismereteinek rendszerezése, bővítése különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása. Az értelmi képességek mint az észlelés, érzékelés, emlékezet, figyelem,

képzelet, gondolkodás és alkotóképesség fejlesztése kreatív és képzeletet elősegítő környezetet igényel a gyermek számára. Ennek során a gyermek aktívan részt vesz a tanulási folyamatban, és lehetősége van saját élményeinek feldolgozására és megértésére. (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet).

Az Alapprogram kihangsúlyozza, hogy a verselés és mesélés játékos formában történjen, legyen sokrétű és komplex, és kapcsolódjon össze az anyanyelvi neveléssel. Az ilyen tevékenységek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, valamint az anyanyelvi készségek fejlesztéséhez is. A ritmus és mozdulat kombinációja, valamint a szavak harmonikus egyesülése esztétikai élményt nyújt a gyermeknek. (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet).

A mese az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének formálásában kiemelkedő szerepet játszik. A mesélés során kialakuló személyes kapcsolat rendkívül fontos, mivel ez segíti a gyermek érzelmi biztonságának növelését. A mesehallgatás során a gyermek élő belső képi világa jelenik meg, amely fontos eszköz az élmények feldolgozásában és a gyermek személyes fejlődésében (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet).

A mozgással kombinált verselés és mesélés nagyszerű lehetőség az önkifejezésre, és pozitív támogatást igényel a gyermekek számára. Fontos hangsúlyozni, hogy csak az életkori sajátosságoknak megfelelő meséket és verseket alkalmazzunk, amelyekben megjelennek a népi hagyományok, magyar történelem, mondák és a világunk fontos elemei. Emellett fontos, hogy a klasszikus és kortárs irodalom is helyet kapjon az óvodában (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet).

Az Ajka Városi Óvodában kiemelkedő hangsúlyt fektetnek a 3 és 7 éves gyermekek életkorának megfelelő irodalmi élményekre. Népi meséket, hagyományokat felelevenítő mondókákat és rigmusokat, valamint a magyarság történetét feldolgozó mondavilágot kínálnak a gyerekeknek. Az óvoda célja, hogy ezek révén alakuljon és fejlődjön a gyermekek világképe és szemléletmódja, valamint, hogy érdeklődésüket az irodalom iránt kialakítsák és fenntartsák.

A vers, a mese és a mondókázás közvetítése során az öröm átadása a gyermekeknek kiemelten fontos, miközben az érzelmi biztonságukat és anyanyelvi készségeiket is fejlesztik. A mesék és versek által megélt élmények segíthetnek a gyermekeknek abban, hogy mélyebb kapcsolatot alakítsanak ki az irodalom és kultúra világával, miközben önfeledten élvezik a mesélés és verselés örömeit (Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja, 2023.08.31).

Az Ajka Városi Óvoda pedagógiai programjában kiemelt fontosságot tulajdonítanak a versnek, mesének és mondókázásnak, mivel ezek segítik a gyermekek világismeretét, morális normáinak kialakítását és pozitív szemléletformálást eredményeznek. Az óvónők emlékeztetből mesélnek, hogy erősítsék a mese és a mesemondó közötti kapcsolatot, és elősegítsék a

metakommunikációt. Az irodalmi élményeket bábozással és dramatizálással egészítik ki, hogy azok esztétikusak és interaktívak legyenek. Ezáltal a gyerekek nemcsak élvezik az irodalmi élményeket, hanem aktívan részt vesznek azok megélésében és feldolgozásában, ami hozzájárul a szélesebb körű fejlődésükhöz és kreativitásuk ösztönzéséhez (Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja, 2023.08.31).

Az irodalmi nevelés kapcsolódik más területekhez is, például az anyanyelvi neveléshez, ahol a szókincsbővítést, beszédkedv fokozását és kommunikációs készségeket fejlesztik. Emellett az irodalmi élményeket összekapcsolják a képzőművészettel és a játékkal, hogy a gyerekek számára teljes élményt nyújtsanak, miközben fejlesztik kreativitásukat és képzelőerejüket (Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja, 2023.08.31).

Összességében az érzelmi fejlesztés az óvodában segíti a gyermekeket az érzelmeik felismerésében, kifejezésében és kezelésében, míg az irodalmi nevelés hozzájárul az irodalom iránti szeretetük és érdeklődésük kialakításához, valamint nyelvi és kreatív készségeik fejlesztéséhez.

4 Az óvodai irodalmi nevelés célja és eszközszerrendszere

Napjainkban az óvodai nevelés célja, hogy a gyermekekkel megismertessük és megszerettessük a művészetek esztétikáját, megalapozzuk az óvodáskorú gyermekek műveltségét, hogy fogékonyak legyenek az esztétikai élmények befogadására, fejlesztésére, valamint az érzelmeik kiteljesedésére (Dankó, 2004). Az esztétikai élmények befogadásához, megértéséhez, újra alkotásához szükség van az óvodapedagógus játékos, tevékenység központú foglalkozás irányításához. Ebben az egyik legkiemelkedőbb eszköz a pedagógus kezében az irodalmi nevelés, ugyanis esztétikai érzelmeket fejleszt, és emberformáló ereje megkérdőjelezhetetlen (Dankó, 2004). Az irodalmi nevelés eszközei egymással szoros kapcsolatban állnak, egymásra sokrétűen épülnek. A művészetekkel szoros kapcsolatban áll, hiszen komplexitása törekszik. Például: a vizuális tevékenységben elmerülő óvodás esztétikai érzelmeit csak fokozzák a zenei hatások. Az életkorának megfelelő mondókákkal, versekkel és mesékkel kell fokozni az érzelmi fejlődést és az esztétikai élményeket (Dankó, 2004).

Az irodalmi nevelés számos összeköttetésben van a további tevékenységi területekkel, mint például a matematikai tevékenységek, a mozgásfejlesztés, a külső világ megismerése, zenei tevékenység, anyanyelv, értelmi, érzelmi, szociális és emocionális fejlődés, vizualitás, valamint a képalkotás terén (Dankó, 2004).

A szavak játékos és tréfás jellegű kifejezése, a verselés zengő ritmusa és a rímek változatossága mind szórakoztatóak a gyermek számára. Az irodalmi nevelés szoros kapcsolatban áll más művészeti ágakkal, ami emeli annak komplexitását. Az irodalmi nevelés didaktikai feladatai közé tartozik az értelmi nevelés fejlesztése, amelyhez a beszélgetés, magyarázat, szemléltetés és gyakorlás módszereit alkalmazzuk (Dankó, 2004). Az irodalmi nevelés fontos eszköze a nyelv elsajátításában is, segítve a kommunikáció fejlődését, a helyes szóhasználatot és az árnyalt szókincset. A népi hagyományok és kultúra tovább örökítésében is jelentős szerepe van az irodalmi nevelésnek (Dankó, 2004).

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja hangsúlyozza az irodalmi nevelés fontosságát az óvodában, melynek célja, hogy a gyermek tisztán kommunikálja gondolatait és érzelmeit mások számára, megfelelő tempóval és hangsúllyal tudjon beszélni, valamint kreatívan alkothason mondatokat. Az óvodás kor végére a gyermek szociálisan éretté válik az iskolára, és az irodalom iránti érdeklődés felkeltése a mondókák, versek és mesék mindennapos alkalmazásával segíti a gyermek érzelmi biztonságát és anyanyelvi fejlődését (363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet).

Az Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja szerint az óvodáskor végére a gyermek képes legyen önállóan visszamondani az ismert mondókákat és verseket, valamint részt venni nyelvi dramatikus játékokban, és értékelni az irodalmat. Az irodalmi nevelés folyamata az óvodai évek alatt fontos szerepet játszik a gyermek fejlődésében, hiszen megtanulja értékelni az irodalmat és élményeket szerez az irodalmi alkotások által. A játékos szavak és a vers ritmusa hozzájárul az irodalom iránti érdeklődés kialakításához és az érzelmi fejlődés támogatásához (Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja, 2023.08.31).

Az irodalmi nevelés kapcsolódik más művészeti ágakhoz és segíti az esztétikai élmények befogadását. Didaktikai feladatai közé tartozik az értelmi nevelés fejlesztése, a kommunikációs képességek támogatása, valamint a helyes szóhasználat és az árnyalt szókincs elsajátítása. Fontos, hogy az óvodapedagógusok példamutatóan közvetítsék az irodalmat és segítsék a gyermekeket az önálló kifejeződésében és alkotásban (Dankó, 2004).

Az irodalmi nevelés során a népi hagyományok és kultúra tovább örökítése is kiemelt szerepet kap. A gyermek óvodáskor végére szociálisan éretté válik az iskolára, és képes lesz önállóan alkotni, visszamondani mondókákat, verseket és meséket. Az Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja az irodalmi nevelésben részt vevő gyermek számára elvárja, hogy ismerjen és megértse egy sor irodalmi alkotást, amelyek segítenek az érzelmi biztonság és az anyanyelvi fejlődés elősegítésében.

Eszközrendszerében érzelmnevelő hatással megjelenik a bábozás, a drámajátékok sokszínűsége, a mesék és ölbéli játékok, mondókák sokasága (Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Programja, 2023.08.31).

.

5 A kisgyermek érzelmi fejlettsége és a fejlesztés lehetőségei mondókával, verssel, mesével

A gyermek úgy kezdi meg létezését, hogy azoknak az alapvető funkcióknak a birtokában van, melyek az életben maradáshoz szükségesek: fogó, szopó, nyelő, pillacsapó reflexek. Ezek később differenciálódnak; a feltételes reflexek átalakulnak olyan ingerekké, melyek változatosabb ingerekhez kapcsolódnak (V. Binét, 2006).

A csecsemő szorosan össze van kapcsolva a szeretett személlyel: édesanyjával vagy gondozójával. Kéréseit, kellemetlenségeit a csecsemő sírással fejezi ki (V. Binét, 2006).

A mozgás beindulásával, a végtagjainak felfedezésével a világ és a látókör kiszélesedik számára. Hirtelen a világ színes és felfedezésre váró lesz, ugyanakkor félelmetes is (megjelenik a szeparációs szorongás). A gyermek rácsodálkozik a világra, minden motiválóként hat rá, színek, illatok, hangok. E folyamat indítja be a cirkuláris reakciókat, melyek során a csecsemő érzékszervi-mozgásos sémákon keresztül ismerkedik a külvilágból érkező ingerekkel. A kisgyermekkorban (1-3 év) a mozgás együtt fejlődésével és a beszédfejlődés robbanásszerű bekövetkezésével a gyermek sokkal közvetlenebbül tapasztalja a külvilágot, azonban korlátjai vannak; kommunikációja még csak egy kötőjel két szóra terjed ki, vagy csak mutogat, szándékai, közlései nem mindig érnek célba, ezért a kisgyermek frusztrált lesz (V. Binét, 2006 - József, 2012).

A gyermek testképének kialakulása, a mozgásos élmények és gazdag környezet, a beszélő környezet hatására kialakul a gyermekben egy kognitív térkép önmagáról, megjelenik az éntudata. Önmaga felismerése egy fontos mérföldkő 2 éves kor körül, s ezzel megjelenik a dac korszak, mely az első személy elleni haragos megnyilvánulás kisgyermek részéről. A beszédfejlődés robbanásszerű elindulásával a gyermekek csillapíthatatlan tudásszomja; a „mi ez?” és a „miért?” kérdésekkel beindul. Ennek érzelmi és szociális funkciója van, inkább a felnőttekkel való figyelemfelkeltés és kommunikáció a célja, sokszor nem is vár választ a gyermek a feltett kérdésre (Vajda, 2001).

Akinek van, vagy volt már óvodás korú gyermeke, az bizony tudja, hogy ez egy gyönyörű időszak - csak az ember bírja elegendő hajszálakkal, idegpályákkal. A kisgyermekben a másodperc töredéke alatt szélsőséges érzelmi harcok jönnek a külszínre. Az egyik pillanatban aranyosan játszó, mosolygós gyermek, majd egy pillanat alatt tűzokádó sárkánnyá válhat, hiszen ezek a csepp gyermekek még nagyon érzelmi szempontból vezéreltek. Emocionálisan

szélsőségesek, s ezeket az érzelmeiket még nem tudják kontrollálni; nagyon tudnak örülni, nagyon tudnak búslakodni és dacolni, haragudni. Érzelmeiket cselekedettel kísérik, mint egyfajta feszültségoldást nyújtva ez számukra; szeret-ölel, rúg, üt, harap; ha mérges, vagy valami nem sikerült. Az érzelmeik tehát nagyfokú differenciálódást mutatnak. Emocionálisan ingerlékeny, instabil az óvodás korban lévő gyermek. Ebben az időszakban a legkiemelkedőbb a gyermek érzelmi fejlődése: megjelennek a magasabb rendű érzelmeik, és ezzel együtt az erkölcsi, szociális, és esztétikai érzelmeik is (József, 2012).

Az intellektuális érzelmeik: az a vágy égi a gyermekben, hogy minél jobban megismerje a világot, amely őt körülöleli. Nagyfokú és csillapíthatatlan kíváncsisága hajtja, hogy megértse és felfedezze a világot. Felfedezni, alkotni szeretne ez okoz számára örömet, s ha ebben meggátolják, akkor törnek felszínre a szélsőséges érzelmei (József, 2012).

A legjelentősebb érzelmek: a kötődés, a ragaszkodás, a valakihez való tartozás; ez jelenti a kisgyermek számára a biztonságot. Elsősorban ez a kötelék az édesanyához, majd később gondozójához, társaihoz fűzi. Óvodáskorban a világ kitárulkozásával megjelennek az új érzelmeik is: ami nem feltétlen pozitív, inkább negatív besorolású lehet: a düh, a harag, a félelem, mely az ő kompetenciájának határait jelöli, a szeretett személytől való leválást. A gyermekben feszültség keletkezik, frusztrált lesz, számára új érzelmeik jelennek meg, melyek feldolgozásra, megértésre, elfogadásra várnak. Óvodáskor végére a gyermek képes lesz a megélt érzelmeit szavakkal is kifejezni, így a lelkében dülő érzelmeit tudja már kezdetlegesen korrigálni, nem lesz olyan szélsőséges az emocionális skálája (Vajda, 2001).

A világra való nyitottsága és az önállósodása való törekvése miatt szeretne egyedül készíteni és csinálni dolgokat, azonban nem mindig úgy alakul, ahogy azt ő szeretné, ezáltal megjelenik az egyik magatartásforma, amit úgy hívnak, hogy dac (V. Binét, 2006).

Az óvodás gyermek talán egyik legjellemzőbb tulajdonsága az érzelmkifejezés kontrollálatlan volta. Az óvodás kor a gyermek 3 éves korától egészen 6-7 éves koráig tart, és ez az időszak a legmeghatározóbb a gyermekek személyiségfejlődésében. Főként az érzelmeik motiválják őket, melyeket cselekedettel kísérve reagálnak le. Figyelmük hamar elterelhető, de egy nagy érzelmeikkel felfűtött – pozitív vagy negatív töltettel kísért – cselekvéssel vagy történettel a gyermek jobban vissza tud emlékezni az adott mese vagy cselekvéssor részleteire (József, 2012).

Az óvodások érzelmi élete polarizált: Nagyfokú differenciálódás mutatkozik. Nagyfokú érzelmi ingerlékenység és gyenge érzelmi stabilitás jellemző. Kisgyermekkorhoz képest megjelennek az új emóciók, magasabb rendű érzelmeik, közösségi, etikai, esztétikai érzelmeik motiválásának előszobájában a gyermeknek megnő a társakkal való együttlét utáni igénye, elkezd ér-

zelmileg kötődni társaihoz, megítél, elítél cselekedetek alapján másokat, többnyire külső jellemzők alapján. Belső értékek megjelennek: az a barát, aki jószívű, szófogadó, vicces. Előtérbe kerül a lelkiismeret, a féltékenység (V. Binét, 2006 – Vajda, 2001).

Megjelennek az esztétikai érzelmek; A felnőtt példamutatásával, rámutatásával tanulja meg, hogy mi az, ami szép, mi az, ami csodálkozásra méltó. Így a gyermeket gyönyörködteti egy szép táj, egy kép, de ugyanúgy egy hangzatos vers vagy egy gyönyörű ritmus is megfelelő esztétikai élményt tud nyújtani a gyermek számára (József, 2012).

Az óvodáskor végére várható; a gyermek be tud illeszkedni egy adott közösségbe, szabályokat betartja, alkalmazkodni képes. A rábízott feladatokat véghez viszi, befejezi. Figyelme tartós: 10-15 percre terjed ki. Összefüggően képes beszélni, mondatokban. Nyitott és érdeklődő (József, 2012).

5.1 Az irodalom érzelemgazdagító eszközei

Az irodalom sokféle eszközt kínál az érzelmek kifejezésére és gazdagítására. Az érzelmek kifejezéséhez a gyermek számára fontos a példamutató felnőtt, valamint szüksége van egy közvetítő eszközre pl: plüss figura vagy báb figura, aki hozzá közel áll, így képiségben is megjelennek a gyermek előtt a megélt érzelmek a bábon keresztül (Kádár, 2013).

A játékban gyakran a babák és állatfigurák személyesítik meg a gyermek olyan aspektusait, amelyeket nehezen kezel, mert bonyolultak, elfogadhatatlanok vagy ellentmondásosak. Ezáltal a játék révén a gyermek képes lehet az ilyen aspektusok felett uralkodni, ami más körülmények között nem volna olyan könnyű vagy egyáltalán nem lenne lehetséges. A játék segítségével a gyermek feldolgozhatja a tudatalatti feszültségeket, amelyekkel szembenéznie kell (Bettelheim, 1988).

Az irodalmi szövegekkel való foglalkozás valóban sokoldalú fejlesztési lehetőséget kínál. Fontos azonban megfontolni, hogy az elérni kívánt célokhoz milyen megközelítés a legalkalmasabb. Például érdemes lehet olyan szövegekkel vagy részletekkel dolgozni, amelyeket korábban már megismertünk és megértettünk, de most más nézőpontból közelítjük meg. Ehhez olyan szemléletmódot alkalmazhatunk, amely nem pusztán az irodalmi nevelésre vagy az anyanyelvi fejlesztésre fókuszál, hanem elsősorban az erkölcsi nevelésre helyezi a hangsúlyt. Ennek oka, hogy az erkölcsi nevelés gyakran háttérbe szorul a szaktárgyi didaktikai szempontok érvényesítésekor. Ezért kiemelt figyelmet kell szentelnünk annak, hogyan tudjuk az irodalmi szövegeket úgy felhasználni, hogy azok segítsenek az erkölcsi értékek átadásában és fejlesztésében. Fontos, hogy ne csak a szokványos módon közelítsünk a szövegekhez, hanem válasszunk ki olyan részleteket vagy megközelítéseket, amelyek kiemelten segíthetik az erköl-

csi nevelést. Ezáltal komplex fejlesztési lehetőségeket teremthetünk az irodalmi szövegek által, miközben az erkölcsi nevelés fontosságát is hangsúlyozzuk (Martusné, 2013).

Az irodalomban a szimbólumok, az élénk képek és leírások, a karakterek és azok fejlődése, a nyelvi eszközök, a hangsúly és ritmus, valamint a narratív szerkezet mind fontos eszközök az érzelmek kifejezésére és mélyebb átadására az olvasóknak. Ezek az eszközök hozzájárulnak az olvasók érzelmi mélyrehatóbb megértéséhez és megragadásához, és segítenek az irodalmi művek gazdag és érzelmileg megragadó élményének létrehozásában (Gödéné, 2012).

Az érzelmi hatások megteremtését úgy segíti az irodalom által, hogy a rímek és a ritmusok fokozzák a szöveg dallamos voltát, míg az élénk képek és leírások különböző érzelmeket és hangulatokat idézhetnek elő. Hanghatások, például zajok és beszédmodok, továbbá a struktúra és az építkezés, mind segítenek az irodalmi élményt átélő személy érzelmi utazásának szimulálásában. Az irodalmi művek tartalma és témája jelentős hatással van az érzelmi reakciókra, így együtt ezek az eszközök gazdagítják az érzelmeket, lehetővé téve a gyermekek számára, hogy mélyebb kapcsolatot alakítsanak ki az irodalommal és az abban megjelenő világgal (Gödéné, 2012).

Az irodalom sokféle módon segíti a gyerekek érzelmi fejlődését és kifejezőkészségüket. Az irodalmi művek hallgatása közben átélhetik más karakterek érzéseit és helyzetét, ami fejleszti az empátiájukat. Találkozhatnak különböző érzelmekkel, amelyek segítenek nekik az érzelmek azonosításában és kifejezésében. Konfliktusokat tanulmányozva megtanulják, hogyan kezelhetik hatékonyan azokat. Az irodalmi karakterek érzelmi utazásainak tanulmányozása segíthet az önismeretük fejlődésében, és megtanulhatnak különböző megküzdési stratégiákat is. Az irodalom által közvetített értékek és tanulságok segíthetnek a morális fejlődésben. Ezek az irodalom által inspirált érzelmi tapasztalatok és tanulságok sokat hozzátesznek a gyerekek érzelmi gazdagságához és élettapasztalataikhoz (Dankó, 2004).

5.2 Érzelmi intelligencia és a minőségi idő kapcsolata

Gary Chapman megfogalmazta: hogy ahányféle ember, annyiféle szeretet nyelvet vezet el a szívünkhöz. Az öt szeretet nyelve: elismerő szavak, minőségi idő, ajándékozás, szívessegek, és a testi érintés (Gary, 2015). Az öt szeretetnyelvből a minőségi idő kiemelt jelentőséggel bír az érzelmi intelligencia fejlesztésében.

Az együtt töltött boldog, felszabadult idő pozitív hatással van a gyermekekre is.

A szülők jelenléte és az együtt eltöltött idő, a közös játék és az ölelés, valamint a meseolvasás jelentőségét nemcsak a gyermek kognitív fejlődésében, hanem érzelmi intelligenciájának és tudatosságának fejlesztésében is hangsúlyozni kell. A mesélés különösen hatékony eszköz

lehet az érzelmi nevelésben és fejlesztésben. A meseolvasás időtlen pillanatokat teremthet, ahol a gyermek körül elcsendesül a világ, és a külső zajok elhalványulnak. Az igazi öröm akkor érhető el mind a mesélő, mind a hallgató számára, ha biztosítjuk a nyugodt, csendes környezetet, és mindkét fél élvezzi az együtt töltött időt. Fontos az osztatlan figyelem és a meghitt légkör megteremtése. Ezek az élmények később az alapját képezhetik a szülő és a gyermek közötti mélyebb beszélgetéseknek és kapcsolatnak (Kádár, 2013 – Ortner, 2005).

A gyerekek minden érzelmi megnyilvánulását, legyen az félelem, szorongás vagy boldogság, a szülőknek és gondozóknak figyelemmel kell kísérniük, teljes odafigyeléssel és megértéssel reagálva rájuk. A gyermek számára kiemelten fontos a minőségi idő, amit a szülővel tölt, hiszen ez tölti fel a "szeretet tankját." (Kádár, 2013 – Chapman, 2015).

A túlzott versengés, állandó programok és folyamatos külön foglalkozások kiszorítják a gyermek életéből az önfeledt játékot és felfedezést, ami valójában nélkülözhetetlen a fejlődésükhöz. Nem kellene mesterségesen generált, túlszűfolt világra törekedni, mert az csak feszültté és boldogtalanná teszi a gyerekeket. Az érzelmileg érett és intelligens egyén képes megfogalmazni az érzelmi folyamatait, és kommunikálni az érzéseiről. Fontos megérteni és kifejezni ezeket az érzéseket, legyenek azok pozitívak vagy negatívak, mivel ezek befolyásolják a kapcsolatokat és az interakciókat másokkal. A teljes érzelmi spektrummal való azonosulás lehetővé teszi, hogy a legmélyebb hatást gyakoroljuk másokra a saját személyiségünkön keresztül (Kádár, 2013).

Az érzelmi intelligencia kulcsfontosságú az egyéni fejlődésben és a sikeres kapcsolatokban. Fontos képességünk az érzelmek felismerése, megértése és megfelelő kezelése, valamint mások érzelmeire való reagálás. Az érzelmi kifejezéshez a kommunikáció, a hanghordozás, a gesztusok és a mimika mind hozzájárulnak. Ezért fontos, hogy már a gyermekkorban megtanuljuk az érzelmeink kifejezését és fejlesszük ezt a képességet az életünk során. Ez a folyamat már a méhen belüli időszakban elkezdődik, és az életkor előrehaladtával folyamatosan erősíteni kell (Kádár, 2013 – Ortner, 2005).

Az érzelmi intelligencia fejlesztése tanulható és gyakorolható képesség. Az ember élete kezdetén az öröm, szomorúság, düh, undor, meglepetés és félelem az alapérzelmek közé tartoznak. Ezekből az alapokból indulunk ki, és folyamatosan fejlesztjük tovább. A gyermek fejlődése során kétéves kor körül megjelenhet a féltékenységi és irigységi érzés, majd hároméves kor körül a szégyen és a bűntudat. Fontos, hogy a gyermek megfelelő érzelmi válaszreakciókat kapjon, mert ez segíti őt az érzelmek megismerésében, szabályozásában és kifejezésében. Az anya az első és legfontosabb személy, akitől a gyermek ezt tanulja. A kötődésnek kiemelt

szerepe van ebben a folyamatban, mert az anya válaszreakciói és érzelmi kifejezése tükröződik a gyermekben (József, 2012 – Kádár, 2013).

A kommunikáció fontosságára hangsúlyt fektetve érdemes megjegyezni, hogy nem csak verbálisan történik, hanem az egymásra figyelésen és az érzékeny reakciókon is alapul. Az érzelmi intelligencia fejlesztése sokféle módon történhet, például a dráma játékok révén, amelyek során az együtt játszás és az egymásra figyelés örömet nyújthat a gyermeknek. Az ölelés, simogatás és a dalolás is erősítheti a szülő és gyermek közötti kapcsolatot, mivel ezek mélyebb kötődést segítenek kialakítani. Az irodalmi tevékenységek során pedig mind a gyerekek, mind a felnőttek élvezhetik a közös időtöltés és játék örömét, ami tovább erősíti az egymás iránti szeretetüket (Kádár, 2013).

A mondókázás során a test közelsége és a ritmikusság nyugtató hatással lehet a gyermekre. Amikor a játékba beleszótt simogatások, tenyeresdik és csipkedő mondókák megjelennek, az egy különleges pillanatot teremt a gyermek és a felnőtt között. Az önfeledt játék során kialakuló érzelmi biztonság és bizalom alapvető fontosságúak a gyermek fejlődése szempontjából. Emellett ezeknek az ölbéli játékoknak jelentős fejlesztő hatásuk is van az érzelmi intelligencia növelésében (Kádár, 2013 – Vekerdy, 2023).

Ebben a rohanó életmódban gyakran elveszítjük az idő értékét, különösen azokat az időket, amikor családukra és gyermekeinkre koncentrálhatnánk. A minőségi idő fogalmát először Gary Chapman "Egymásra hangolva" című könyvében találkoztam, ahol az egyik szeretetnyelvként mutatta be példákkal. A minőségi idő azt jelenti, hogy minden más tevékenységet kizárunk az életünkből, és kizárólag az adott személlyel foglalkozunk. Az együtt töltött idő mindkét fél számára örömet és odafigyelést igényel. Sajnos a mai rohanó világban ez a lehetőség gyakran kevésbé adott (Chapman, 2015).

6 Irodalmi tevékenységek és tervezetek elemzése

Az említett tevékenységi formák bemutatásához a tervezeteket az Ajka Városi Óvoda Hétszínvirág Óvoda, óvodapedagógusai, kollégái készítették, a tőlük kapott tervezetekből szemelgettem, és így mutatom be a tevékenységek által kifejtett érzelmi nevelés lehetőségeit.

A tervezetben látható mondókák érzelmi nevelési adaptációja:

6.1 Mondókázás Foglalkozás tervezetek

6.1.1 Kanczler Zs. 2015: őszi diók Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A (1. ábra) (2. ábra) (3. ábra)

Az első tervezetben a mondókázás érzelemfejlesztő hatásást szeretném megmutatni.

A mondókázás számos pozitív hatása közé tartozik a nyelvi fejlődés elősegítése. Az ismétlődő szavak és rímes struktúrák segítik a nyelvi készségek kialakulását, valamint bővítik a szókincset. A gyerekek új szavakat tanulnak és tárolnak el, amelyeket többszöri hallás után könnyebben megjegyeznek.

A mondókázásnak köszönhetően a gyerekek beszédértése is javul, ami segíti őket abban, hogy a nyelvet és annak különböző jelentéseit jobban megértsék. Emellett a versek és mondókák reprodukálása lehetőséget ad a helyes kiejtés gyakorlására, a hangok megfelelő formálására és a beszédtempó kontrollálására.

Ezenkívül a mondókázás érzékszerveket mozgató, játékos tevékenység is, amely segíti a gyerekeket abban, hogy aktívan részt vegyenek a tanulási folyamatban.

A mondókáknak van hangsúlya és ritmusa, melyet a gyermekek számára meg lehet tanítani. A mondókázás fontos alapkő, mert a későbbiek során az olvasás és az írási készség kialakulásához vezet azáltal, hogy a mondókázás során kihangsúlyozzuk a ritmust a hangsúlyokat. A mondókák gyakran hangsúlyoznak különböző szavakat vagy szótagokat, így a gyermek megtanulja jobban megérteni az adott szó a hangsúlyát és a jelentését. A ritmikussággal érzékeltetjük az egyenletes lüktetést, a ritmus kialakulását, s annak érzékelésével követni tudja a ritmus változását így fejlesztve a ritmus érzékét.

Összegezve tehát a mondókázás fontos tevékenység a gyermek fejlődésének támogatásában, mert együtt jár a nyelvi, kognitív és érzelmi készségek fejlődésével. Ezek az elemek együttesen járulnak hozzá a gyermek teljes körű fejlődéséhez és készségeinek széles körű kialakulásához.

A tervezet kiscsoportos gyermekek számára készült, így a tevékenység elemzése során számos szempontot kell figyelembe venni, amelyek segíthetnek a tevékenység hatékonyságának és hatásainak elemzésében. Az elemzések során a következő szempontokra támaszkodtam:

A tervezetből a mondókázás részt szeretném kiemelni a mellékletből.

Az őszi témakörrel kapcsolatban az őszi tevékenységek, pl termések (dió) összegyűjtése, színek, ok okozati összefüggések megvártatása volt a tevékenység egyik célja. A szociális képességek fejlesztése a szülőkkel való közös tevékenykedéssel; a gyermekek közösségben, megtanulják az elfogadott magatartási formákat, együttműködést társaikkal, így erősítve a társas kapcsolatokat, egymáshoz való alkalmazkodást. Környezeti tartalomban: a természet-hez való pozitív viszonyulás, mellyel a gyermekek a természet által nyújtott esztétikai, tárgyi élményekhez pozitívan tudnak kapcsolódni a tevékenység során.

A nyelvi fejlesztés, a beszédértés, a kommunikáció fejlesztése; új, ismeretlen szavak jelennek meg a repertoárban, s a többszöri ismétléssel megtanulják a szavak helyes artikulációját, kiejtését, így ezzel is gyarapodik a szókincsük.

A gyermekek nagyon szeretik, ha játékosan megkezdett, „titokzatos” tevékenységeket kínálunk fel nekik, ilyenkor fokozódik bennük a kíváncsiság, a feszültség, tudják és számítanak arra, hogy valami érdekes és számukra kellemes dolog fog következni ezért könnyen motiválhatóak. A tevékenység témájára való hangolódás és a séta megemlézése az óvoda udvaron nagy izgalmat vált ki belőlük. A mozgásos mondókákat a gyermekek szeretik, élvezettel, örömmel végzik. A gyermek sajátossága, hogy szeret tevékenykedni, kipróbálni dolgokat, tapasztalni, s játékába beépítve tanul így a mozgásos mondókák nagy boldogságot jelentenek számukra, az egyenletes lüktetés, ismétlődő lépegető mozgás segíti a gyermekekben a ritmus kialakulását. Az együtt mozgás öröme vidámságot, kacajt csal a gyermekek arcára, megtanulnak egymásra figyelni.

Az őszi és az őszi termésekre koncentráltan megjelennek a termések a mondókában. A termések összekapcsolása az évszakkal; Tök-őszi. A mondókázás során a gyermekek dramatikus helyzetben tudják gyakorolni az alkalmazkodás szabályait úgy, hogy egymásra figyelnek, meghallgatják egymást.

A kézzel fogható (dió) tulajdonságainak megvizsgálása környezeti tartalomban bővíti a gyermekek szókincsét, taktilis érzékelését, hallását.

A bemutatott mondókák mozgással tevékenységgel kísérték, a gyermek tevékenykedik a foglalkozás alatt. A mondókák során fontos a folyamatos kapcsolattartás a gyermekekkel, nonverbális kommunikáció, a dicséret, a gyermekek figyelmének, motiváltságának fenntartásához. A mondókázás során a helyes artikuláció, hangsúly, hanglejtés mimika játékos és élményszerű bemutatása kellemes érzést nyújt a gyermek számára.

A „fújja szél a fákat” kezdetű mondókával a gyermekek karjaikkal törzsükkel hajlatozva beleélhetik magukat is egy nagy diófa helyébe. A dramatikus játékkal a gyermekek fantáziája bővül, a mondóka kíséretével megtanulják, a természeti jelenségeket; ha fúj a szél,

a fák ágai hajladoznak, s le is törhetnek. Utóbbinak hangja is van; reccs! A csattanót minden gyermek izgalommal várja, mert ilyenkor egy új mozgásforma jön, a leguggolás. Ebben az esetben is az együtt mozgás, együtt játszás öröme jelenik meg. A tempóváltással gyorsabban, lassan elmondva lehet fokozni a gyermekek jókedvét. A mondóka során feszültség keletkezik a gyermekben, melyet a csattanó a végén a reccs old. A gyermek számára a mondóka mozgással kísért játéka, kiszámíthatóság biztonságérzetet ad. A testrészek megmozgatásával fejlődik a testtudatuk. A játékosan felvezetett tevékenység motiválóan hat a gyermekekre. Kíváncsiak, érdeklődőek. Legtöbb esetben a gyermekek közül mindenki aktívan vesz részt. Társaikkal együttműködnek, figyelnek. Mivel kiscsoportos korosztályról van szó, a nagyobb részt a mondókáké volt a főszerep, amit a gyerekek élveztek, hiszen mozgással is kísérték. A mondókák változatossága, a mozgásformák széleskörű használata az elképzelés, hogy valóban egy kis-kertbe megyünk a gyermekekben fokozódó izgalmat vált ki.

Az 1, 2, 3, 4 kezdetű mondóka tartalma szórakoztató, játékos, a gyermek számára. Közel áll a gyermekekhez, hiszen a naponta megélt tapasztalataihoz kapcsolódik. Pl.: A "*Kip-kop kopogok, óvodába indulok*" résznél arra utal, hogy egy kisgyerek, ki akár ő is lehetne, útnak indul az óvodába, itt is megjelenik az azonosulás a mondókában szereplő kisgyermekkel. A mondóka ritmusa és ismétlődő szerkezete szórakoztató a gyermek számára, a derű segítségével teszi az ismeretszerzést színesebbé, és segíti az emlékezetébe való megmaradást. A mondóka pozitív érzelmi hatással van az óvodás gyermekre. A játékos ritmus, a benne foglalt kisgyermek elképzelése, ahogy elindul az óvodába, egyfajta pozitív képet ad a gyermek számára, egy biztonságos, meleg érzetet, hogy a közeli környezetében lévő, számára fontos gyermekek is egy ismerős helyre, az óvodába indulnak, s ez a gyermekben biztonságot és nyugalmat ad. Az óvodás gyermek érzelmi skáláján a legtöbbször az öröm és az izgatottság tűnik ki. Így ebben a kis mondókában is az örömteli hangulat, az izgalom, jeleni meg, amikor a mondókában említett kisgyermek elindul az óvodába. A játékos hangulattal és a kopogó, utánzó hanggal, ritmussal a pozitív érzelmek fokozódását, az indulás örömteli pillanatát, izgalmas perceit közvetíti a gyermek számára. Az óvodába indulás a gyermek számára az első nagy lépés az önállóság és a függetlenedés felé, s ez a kis pár soros szösszenet is ezt erősíti a gyermekben. Ha ezt a mondókát hallgatja, akkor a gyermekben megerősödik a saját magában való hite, hogy függetlenné válik, erősödik az önbizalma. Pozitív és biztató érzéseket közvetít az óvodás gyermek felé, segítve őt az óvodai indulással járó negatív érzelmi kihívásokkal: bizonytalanság, félelem, elszakadás.

Mondóka 2: „*Erre bicc, arra bökk, /kicsi fejed sütőtök*” ... mondóka elemzése:

Szintén egy játkos kis mondóka, aminek a ritmusában, visszacsengő ismétlődésében, szerkezetében teszi lehetővé a gyermekekkel való együtt játszást, s annak örömét. közös játékkal válik igazán interaktívvá ez a mondóka, melynek aranyos pár sora mindig megneveteti a gyermekeket. Ritmusa élénk, könnyen megjegyezhető szavakat tartalmaz. S ezek a szavak viccesek, megnevettetik a gyermeket. A derűs szavak könnyben beragadnak a gyermekek emlékezetébe.

Az „erre bicc, arra bökk, „egyfajta irányadónak tekinthető, melyben a gyermekek figyelmét a körülöttük lévő dolgokra, tárgyakra, emberekre lehet irányítani. A bicc és Bökk hangutánzók, ösztönzik a gyermeket, hogy rámutasson valamire, valakire vagy a megbeszélte irányba. A mondóka segít a gyermekeknek kifejezni a játékosságukat, kreativitásukat. A mondóka hallgatása közben a gyermekeknek fejlődik a ritmusérzékük, figyelmük. Leginkább csoportosan játszható ez a fajta mondóka, akár motivációként alkalmazva, akár aktív részvételre ösztönzés céljából. A ritmusával és ismétlődő szerkezetével a gyermekeket megmozgatja („erre”, „arra”, szórakoztatja. A „kicsi fejed sütőtök” részben megjelenik a humor, ez egyfajta képi kifejezés, egyszerű, aranyos elem, humoros, mert olyan kis kerek és aranyos a gyermek feje, mint egy sütőtök.) Ugyanakkor a képzelőerő mozgósítása is megjelenik. Hiszen a humor csak megfelelő képzelőerővel, kreativitással tudja megnevettetni a hallgatót. Ez a mondóka segíti a gyermekek ritmusérzékének kialakulását, az érzelmek kifejezését gazdagítja, fejleszti kreativitásukat, szociális készségeiket, humorukat.

A mondóka az érzelmifejlődésre többféle módon gyakorol hatást: A vidámságával játékos hangulatot teremt, derűvel és örömmel közvetíti a gyermek felé, ezáltal a gyermekben megjelenik egy kellemes érzés, miközben az ismétlésekkel szavakat, ritmust és játékosságot tanul. Így tehát pozitív érzelmeinek kifejezésére is alkalmas ez a mondóka. Azzal, hogy ismétlődik a mondóka szerkezete és a tevékenységet is a szokásos mozgásforma kíséri a gyermekben kialakul a biztonság érzete, mert tudja, hogy min után mi következik majd. A folyamatos ismétlés és a megszokás érzése hozzájárulhat az érzelmi biztonság és stabilitás érzéséhez. Ha a gyermek részt vesz a mondókás tevékenységben, együtt vesz részt társaival: együtt mondják a szavakat, együtt vesznek részt a játékban, így kialakul a közösséghez tartozás pozitív érzése, ahol megtanul együttműködni másokkal, az együttes tevékenység során a gyermekben erősíti azt a tudatot, hogy része valami nagyobb egésznek. A képi és nyelvi használat segítségével serkenti a gyermek képzelőerejét és kreativitását. A kicsi fejed sütőtök képi kifejezéssel aktivizálja arra, hogy elképzelje és élvezze ezt a játékos képet, milyen is a sütőtök, és milyen vicces, hogy „a te fejed egy sütőtök”. A mondóka hangulata és ritmusa segíthet a gyermeknek az

érzelmi állapotának szabályozásában. A vidám és játékos környezetben jobban tudnak megbirkózni a stressz és a frusztráció érzéseivel.

"Húzzuk a szekeret, / forgatjuk a kereket, / vezetjük az autót, / becsapjuk az ajtót" mondóka elemzése:

A mondóka ritmusa és dallama játékos örömet és ösztönzést kel a gyermekben, hogy ő is a kimondott szavakat cselekvéssé reprodukálja. A kiszámítható szavak és cselekvések a gyermek számára megnyugvást, biztonság érzetét keltik, amik csökkentik frusztrációját, elősegíti az érzelmi önfegyelmézést. A gyermekek élvezik a játékos cselekvéssel kísért mondókázást, és azt, hogy részt vesznek a vidám tevékenységben együttesen. A közösen elmondott mondóka, az együtt mozgás öröme a közösséghez való tartozás élményét erősíti, elősegíti a gyermekek kapcsolatát, így a szociális készségeiket is fejleszti. Az ismétlődően megjelenő szavak és ritmus lüktetése a szókincs és a ritmus gazdagításában kapnak jelentős szerepet, ezáltal fejlesztve a gyermekek beszédképességét. A mondóka segítségével a gyermekek kreativitása, képzelőereje is serken a képi nyelvhasználat során. Az adott cselekvések szóban való kifejezésével élénk képet ad a gyermeknek arról, hogy milyen módon *„tekerjük a kereket”* vagy *„csapjuk be az ajtót”*. Élénk érzelmi világot leírva lehetőséget ad a gyermeknek arra, hogy az adott cselekvéseket elképzelje, megjelenítse játékos formában, így fejlesztve a kreativitását. Összességében sokféle érzelmi és kognitív lehetőséget nyújt a gyermekek számára, segítve őket az érzelmeik kifejezésben, a közösséghez tartozás érzésének megerősítésében, valamint a szókincs és a kreativitás fejlesztésében, így egy jó játék a gyermekekkel.

Mondóka 4: "Biciklire szálltam, megfájdult a hátam, Repülőre ültem, nagyon elszédültem, Csónakkal mentem, sajnos vízbe estem, Mászor, ha sietek, inkább gyalog megyek" elemzése:

Az előzőkhez hasonlóan itt is megjelenik az önnyugtatás, az önfegyelem a mondóka ritmusossága, ismétlődő struktúrájának köszönhetően. Az egyes mozdulatsorok vagy érzelmekhez kapcsolódó szavak és cselekvések segítik a gyermeket az érzelmeik kifejezésében, felismerésében, miközben megemelik az érzelmi állapotukat, majd a szerkezetnek és a cselekvéssornak köszönhetően a felfokozott érzelmi reakció a végén lenyugvással zárul, így nyugtatva a mondókázás során kialakult felfokozott érzelmi állapotukat. A mondókában különböző érzelmi kifejezések és helyzetek vannak: Fáradtság, szédülés, csalódás. A gyermek a mondóka ismételtetése során megismeri a szavak érzelemmel telített jelentését, érzelmi reakcióira való reagálást is gyakorolhatja *„Mászor, ha sietek, inkább gyalog megyek”*. Ez a mondóka remek fejlesztési lehetőséget ad az empátia fejlesztésére, mert a gyermekek átélhetik mások érzelmeit, érzéseit, megtanulhatják, hogy figyeljenek mások érzelmi reakcióira is. A mozgással kísért mondóka a cselekvéssorokhoz kapcsolt szavak összesége segítik a gyermeket a szorongás és a

stressz kezelésében. A gyakorlatok és a ritmus összecsengése a feszültség és az érzelmek kezelésének egyik módja. Szintén fejleszti a kreativitást és a képzelőerőt, mert egy érzelmekkel teli világot kap a gyermek, melyben a különböző helyzetekhez, különböző cselekvések és érzelmek társulnak. Ez ösztönzőleg hat az érzelmekhez kapcsolódó mozgás, mozdulatok és szavak elképzeléséhez, megjelenítéséhez, játékos formában.

"Biciklire szálltam" mondóka számos érzelmi nevelési előnyt kínál az óvodáskorú gyermekek számára. Az érzelmi felismerésben és kifejezésben, az érzelmi önregulációban, az empátia fejlesztésében, a stresszkezelésben, valamint a kreativitás és képzelőerő fejlesztésében.

Mondóka 5: „*ujjaimat mutogatom.*” kezdetű mondóka elemzése:

Az előzőekben felsorolt érzelminevelést fejlesztő hatások ebben a mondókában is jelen vannak, úgy mint az öröm és ösztönzés lehetősége, mert a vidám hangulathoz és a hozzá kapcsolt mozgáshoz a gyermekben egy pozitív, örömteli érzés alakul ki a gyermekben. A mozgással és a mondókázással kísért cselekvés derűt, jókedvet ébreszt a gyermekben. Az ujjak mozgatásával különböző mozgások lehetőséget adnak a gyermeknek az érzelmei kifejezésére. A sikeresen elvégzett mozdulatsorok a gyermek önbizalmát növelik, örömet jelent számukra, hogy sikerül az adott cselekvéssort és a mondókát együttesen elmondani. A pozitív visszajelzés erősíti az önbizalmukat. Szintén fejleszti a képzeletet, a kreativitást a különböző jótékony tevékenységek reprodukálása. A zenei mozgásos elemek kombinálása megmozgatja a képzelőerejüket és lehetőséget kapnak az érzelmeik kifejezéséhez. Ezt a mondókát játszhatjuk ölbéli játékként is, vagy csoportosan tevékenységként a gyermekekkel. Az ölbéli játékkal a bizalom és a kötődés érzése alakul ki a gyermekben. Ha együttesen végzett tevékenységként elemezzük, akkor erősíti a gyermekek közötti kapcsolatokat és segíti őket a szociális készségeik kialakításában, közösséghez tartozás élménye.

Összességében az "Ujjaimat mutogatom" mondóka és mozgásjáték is mint az előzőek; számos érzelmi nevelési előnyt kínálnak az óvodáskorú gyermekek számára. Segítve őket az érzelmi kifejezésben, az önbizalom és örömrészlet fejlesztésében, a kreativitás és képzelőerő felfedezésében, valamint a közösséghez tartozás érzésének megerősítésében.

6.2 Verstevékenység

6.2.1 Pauer M. (2010): Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A tervezete alapján (4. ábra) (5. ábra) (6. ábra).

A versek és a mondókák megtanulása hatással van a kognitív fejlődésre melynek során a gyermekben fejlődik a koncentráció, a felidézés, reprodukció. A vers és a mondóka elősegíti a

gyermeknek a memóriáját úgy, hogy minden szónak megvan a maga helye, és sorrendje, másképp nem lesz szép a rím, hiányérzetet ad.

Szintén egy nagyszerű közös tevékenység, ami elősegíti a kapcsolatot a gyermek és a szülő között, valamint az óvónő között. Így az érzelmi kötődés meg alapozóik ezáltal erősödnek a kapcsolatok mert a mondókázás egy pozitív élményt nyújt a gyermek számára.

A versek memorizálása vagy a mesék hallgatása számos módon befolyásolhatja a gyermek személyiségének fejlődését. Fejleszti az empátiát az érzelmi intelligenciát a konfliktus kezelési képességet erkölcsi és morális gondolatokat ébreszt feszültséget old.

A versek hallgatása során az érzelmi intelligencia fejlődik, mert a verseben megjelenő széles érzelmi skála segíti a gyermekeket érzelmeik beazonosítására, majd annak pontos megfogalmazására. A számos gyermekben is felmerülő érzelmi viharok eligazodásában a gyermekversek segítenek feldolgozni azokat a folyamatokat, amiket a gyermek mindennapjaiban megél.

A vers segítségével az érzelmekből megfogalmazható, kifejezhető érzések válnak. Így bővül a gyermek érzelmi intelligenciája. Vizsgáljuk is meg a tervezet alapján:

*„Félre kesztyű, szervusz sapka,
viszlát sál és nagykabát!
Szól a cinke, hallom üde,
tavaszhívó dallamát.
Bújj el te is, hótaposó,
bundás bakancs, ég veled!
Jövő télíg biztos nő majd
lábam néhány méretet.
Gyere póló, lenge pulcsi,
vékony nadrág, félcipő!
Végre itt vagy, köszöntelek,
napsugaras, szép idő!”*

Ez egy versecske, ami a tavasz érkezését ünnepli. Az első négy sorban a költő búcsút int a téli öltözetnek (kesztyű, sapka, sál, nagykabát), és üdvözlí a tavasz jeleit (cinke dalát). Az utolsó négy sorban pedig örömmel fogadja a tavaszt, és örül annak, hogy végre eljött a napsütéses idő, ami lehetővé teszi a könnyebb, nyáriasabb öltözetet (póló, lenge pulcsi, vékony nadrág, félcipő).

Ez a vers a természet átalakulását és az időjárás változását ünnepli, valamint az emberek örömet a tavasz beköszöntével. A tavasz mindig is inspiráló időszak volt a költők számára, és ebben a versben is érezhető a tavaszi hangulat és az öröm, ami ezzel jár.

Ez a vers érzelmileg támogató és kedves hangulatot sugároz óvodás gyermekek számára. Az elsődleges üzenet az öröm és az elragadtatás az évszakváltás és a tavasz érkezése miatt. A költő hangja kedves és barátságos, ami támogató és biztonságos környezetet sugall az óvodások számára. Nevelési szempontból ez a vers arra ösztönzi a gyermekeket, hogy fogadják örömmel és nyitottsággal az évszakváltást. Megmutatja nekik, hogy az évszakok változása természetes és pozitív dolog, és hogy az új időjárási viszonyokhoz alkalmazkodni kell, de ez lehet izgalmas és örömteli is. A vers a természet szeretetére is tanítja a gyermekeket, ahogy a tavasz jeleit üdvözli. Ez segít nekik abban, hogy megértsék és megbecsüljék a természeti jelenségeket, valamint megnyíljanak az élet és a változás szépségének.

Az ilyen típusú versek olvasása és megértése emellett hozzájárulhat az érzelmi intelligencia fejlődéséhez is, mivel segít a gyermekeknek az érzelmek felismerésében, megértésében és kifejezésében. A versek általában melegséget és biztonságot sugároznak, amelyek fontosak az érzelmi fejlődéshez, különösen az óvodás korban.

Szabó Lőrinc: Tavasz

„Mi az?” - kérdezte Vén Rigó.

„Tavasz” - felelt a Nap.

„Megjött?” - kérdezte Vén Rigó.

„Meg ám!” - felelt a Nap.

„Szeretsz?” - kérdezte Vén Rigó.

„Szeretlek!” - szólt a Nap.

„Akkor hát szép lesz a világ?”

„Még szebb és boldogabb!”

Ez a Szabó Lőrinc vers is nagyon kedves és érzelmileg támogató óvodás gyermekek számára. A vers az őszinte beszélgetésről szól egy vén rigó és a Nap között a tavasz érkezésével kapcsolatban. A rigó kérdései és a Nap válaszai közötti párbeszéd egy melegséget sugárzó, barátságos hangulatot teremt. A rigó szinte gyermeki kíváncsisággal kérdezi a Napot, és a Nap kedvesen és biztosítón válaszol neki. Ez az interakció segít a gyerekeknek megérteni, hogy az időjárás változása természetes dolog, és hogy az új évszak mindig új lehetőségeket és örömeket hozhat magával. Az utolsó sorokban a Nap ígérete a világ szépségéről és boldogságáról arra ösztönzi a gyermekeket, hogy pozitívan és reményteljesen nézzenek a jövőbe, és biza-

kodjanak abban, hogy a tavasz új lehetőségeket és boldog pillanatokhoz hoz majd magával. Ez a vers tehát nemcsak az évszakok változásáról és a természet szépségéről szól, hanem arról is, hogy hogyan tudjuk együtt érzelmileg támogató módon megélni ezeket a változásokat, és pozitívan nézni a jövőbe.

A "Tavasz" című vers érzelmi nevelés szempontjából több fontos elemet is átad a gyermekek számára:

A versben a vén rigó és a Nap közötti barátságos párbeszéd által az empátia és a társas kapcsolatok fontossága kerül előtérbe. A rigó és a Nap közötti interakció kedves és meleg hangulatú, ami segíthet a gyerekeknek megérteni és megtapasztalni az empátiát és a pozitív társas kapcsolatokat. A Nap válaszai és ígéretei arra ösztönzik a gyerekeket, hogy elfogadják az élet változásait és pozitívan álljanak hozzájuk. Ez segít abban, hogy a gyerekek rugalmasabbak legyenek az élet kihívásaival szemben, és megtanuljanak pozitívan és reményteljesen tekinteni a jövőre. A vers általában a természettel és az évszakok változásával kapcsolatos, ami segíthet a gyerekeknek jobban megérteni és megbecsülni a természet különféle jelenségeit. Ezáltal segíti az érzelmi kötődést a természethez és az abban rejlő szépségek felfedezését. A vers pozitív hangvétele és ígérete arról, hogy a világ még szebb és boldogabb lesz, reményt és optimizmust kelt a gyermekekben. Ez fontos az érzelmi fejlődésük szempontjából, mivel segít abban, hogy optimistábbak és reményteljesebbek legyenek az élet különböző helyzeteivel szemben. Ezek az érzelmi üzenetek és tanulságok segíthetik a gyermekek érzelmi intelligenciájának fejlesztését, valamint az étellel és másokkal való pozitív és egészséges kapcsolatok kialakítását.

6.3 Mesefoglalkozás

6.3.1 K. Zs. (2015): Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A

A mesék sokféle módon hozzájárulnak az érzelmi fejlődéshez és jólétéhez a gyermekek számára. Ezért fontos, hogy a gyerekeknek rendszeresen meséket olvassanak vagy mesét hallgassanak, és beszélgessenek a történetekről és az azokban felmerülő érzelmekről.

Ez a rövid történet arról szól, hogy a két kisbéka, Kutykurutty és Brekeke elégedetlenek voltak a saját zöld kabátjukkal, és irigyelték mások piros ruháit. Elhatározták, hogy piros ruhákat készítenek maguknak, hogy azokkal viselkedjenek a vendégségen, de végül rájöttek, hogy a legjobb, ha önmaguk maradnak. Érzelmi nevelés szempontjából a történet több fontos üzenetet is hordoz:

Elfogadás és önmagunk szeretete: A kiskőka kezdetben elégedetlen volt saját magával és saját színeivel, és irigyelte másokét. A történet során azonban rájönnek arra, hogy nem kell másokhoz hasonlítaniuk vagy mások lenniük ahhoz, hogy boldogok legyenek. Fontos üzenet, hogy elfogadjuk és szeressük önmagunkat olyannak, amilyenek vagyunk.

Az anyagi értékek nem egyenlőek boldogsággal: A kiskőka irigyelte mások piros ruháit, de végül rájött, hogy a boldogság nem attól függ, hogy milyen ruhát viselünk vagy milyen anyagi javakkal rendelkezünk. A boldogság belső élmény, ami nem függ a külső körülményektől.

Az elfogadás ereje: Amikor a kiskőka elfogadta önmagát és visszatért a zöld ruhájához, a gólya és az öreg őka is elfogadta őket. Az elfogadásnak és a mások elfogadásának ereje nagyon fontos az érzelmi jólétéhez és az egészséges kapcsolatokhoz.

Ezek az üzenetek segíthetik a gyerekeket abban, hogy megtanulják elfogadni és szeretni önmagukat, értékelni azokat az értékeket, amik nem anyagiak, és megérteni az elfogadás és az önmagunk elfogadása fontosságát az egészséges és boldog élethez.

6.3.2 Kanczler Zs. (2014): Foglalkozástervezet. Kézirat, Ajka Hétszínvirág Óvoda, Béke utca 33/A (7. ábra) (8. ábra) (9. ábra) (10. ábra)

"A rút kiskacsa" című Andersen-mese számos érzelmi nevelési lehetőséget kínál az óvodás gyermekek számára.

Önelfogadás és önbizalom: A történet központi témája az elfogadás és az önbizalom kialakítása, hiszen a kiskacsa úgy érzi, hogy mások kirekesztik és különbözik a többiektől. Az óvodásoknak ez lehetőséget ad arra, hogy megértsék, mindannyian különbözőek vagyunk, és hogy a saját egyediségünk elfogadása és szeretete alapvető fontosságú az önbizalom és az érzelmi jólét szempontjából.

Empátia és elfogadás: A történet során más állatok és emberek megvetik vagy kirekesztik a rút kiskacsát. Az óvodások számára ez lehetőséget kínál az empátia fejlesztésére, és arra tanítja őket, hogy megértsék mások érzéseit és elfogadják őket olyannak, amilyenek.

Bátorság és kitartás: A kiskacsa bátorsága és kitartása arra ösztönzi az óvodásokat, hogy merjenek kiállni önmagukért és az álmaikért, még akkor is, ha nehézségekbe ütköznek vagy mások elutasítják őket. Ez segíthet nekik abban, hogy megtanulják kezelni az ilyen helyzeteket, és erősödik bennük a belső erő és kitartás.

Barátság és támogatás: A kiskacsa útja során találkozik olyan barátokkal, akik elfogadják és támogatják őt. Ez az óvodásoknak azt tanítja, hogy a barátság és a támogatás fontosak az életben, és segíthetnek nekik átvészelni a nehézségeket.

Szépség fogalma: A mese arra is rámutat, hogy a külső megjelenés nem minden, és hogy a belső értékek és jó tulajdonságok sokkal fontosabbak. Ez segíthet az óvodásoknak abban, hogy megértsék és elfogadják másokat a belső értékeik alapján, és ne csak a külső megjelenés alapján ítéljenek.

7 Alkalmazott módszerek:

Az irodalmi tevékenységek elemzésének választása nagyszerű lehetőség volt számomra azért, hogy példákon keresztül szemléltessem, hogyan befolyásolja a gyermek érzelmi állapotát és fejleszti érzelemkifejező képességeit egy adott irodalmi alkotás. Az ilyen jellegű elemzés azért is hatásos, mert konkrét példákon keresztül mutatja be az irodalom érzelemfejlesztő és érzelemkifejező hatását, és bemutatja, hogy milyen mértékben támogatja a gyermek érzelmi nevelését.

Az elemzés módszerének kiválasztásakor alapvető fontosságú szempont volt a vizsgált irodalmi művek jellege, valamint az érzelmi hatások vizsgálatának releváns tényezői. Az érzelmi szempontból történő elemzés során az irodalmi alkotásokban megjelenő érzelmeket, a gyermek érzelmi reakcióit és az irodalom által keltett érzelmi hatásokat állítottam a középpontba. Ez lehetővé tette számomra, hogy átlátó képet kapjak arról, hogy az irodalom milyen mértékben befolyásolja a gyermek érzelmi állapotát és hogyan segíti elő az érzelmi kifejezőkészség fejlődését.

Az érzelmi szempontból történő elemzés során a műben megjelenő érzelmek különböző megnyilvánulásait vizsgáltam, például az egyes karakterek sorsát, a történetek fordulóit és az irodalmi stílus eszközeit mint például a rímek dallamos összhangját vagy a mondóka ritmusát és lüktetését. Emellett figyelembe vettem az irodalmi művek morális értékeit és azok hatásait a gyermek erkölcsi fejlődésére.

A vizsgált tevékenységtervek kiválasztásakor fontos szempont volt, hogy olyan irodalmi műveket válasszak, amelyeket jómagam is ismerek és kapcsolódik hozzá a saját tapasztalatom vagy érzelmi kötődésem, akár a saját megtapasztalt élményeim által. Ez lehetővé tette számomra, hogy mélyebben megértssem és átéljem az irodalmi művek által közvetített érzelmi tartalmakat, és hatékonyabban elemezzem azok érzelemfejlesztő és érzelemkifejező hatásait a

gyermek számára. A felsoroltakat figyelembe véve az elemzések segítettek a gyermekirodalmi művek mélyebb megértésében és az irodalom érzelmi nevelő hatásainak feltárásában.

8 Eredmények és értékelésük (megvitatás)

8.1 A mondókák érzelemfejlesztő hatásai

A mondókák nemcsak a szókincs bővítésére szolgálnak, hanem segítik az aktív és passzív szókincs fejlődését is. A magyar nyelv ritmusa, ereszkedő hangok, hangsúlyok és a hangsúlyos verselés jellemzi ezeket. A népi mondókák képzeletet és érzelmeket gazdagítanak, és így az elemi hatásuk révén különösen hatásosak a gyerekekre. Amikor a gyermek irodalmi műveket hallgat, például verset vagy mondókát, új ismereteket szerez, összekapcsolja azokat már meglévő tudásával, és általánosít és absztrahál (József, 2012).

A ritmus tökéletesen érzékelteti ezt. A mondókákat vagy verseket mindig az elejétől a végéig kell mondani, magyarázatot nem igényelnek, csak akkor, ha a gyermeknek valami nem érthető, vagy kérdése merül fel ezzel kapcsolatban (Dankó 2004).

A gyermekek életében kezdetben az ölbéli, arcsimító játékos mondókázás jelen van, amely során a pedagógus ismerteti őket a ritmussal. A belső ritmus kialakulásához a gyermekeknek mintaadásra van szükségük, ami ezekkel az ölbéli mondókákkal kezdődik, játékos formában. Forrai Katalin azt írja; „*A gyermekjátékos kedvét azzal fokozzuk, hogy az ismétlődő mozdulatoknak játékos értelmet adunk. A gyermek bármilyen játékhelyzetbe beleéli magát. Ha a mozdulat, cselekvés értelmet kap, akkor az nem mechanikusan ismételt mozdulatsor.*” (Forrai, 2013 p. 68.).

A mondóka sokrétű célja abban rejlik, hogy a dallamával, ritmusával és kísért mozgással felkeltse a gyermek beszédkedvét, fantáziáját, és fejlessze a mozgását, téri orientációját, testsémáját stb. Így a gyermek beszéde komplex módon fejleszthető, például mozgással, zenei hatással vagy ritmus élményével (Dankó, 2004).

Az irodalom számos érzelemfejlesztő hatással bír, ami kiemelten fontos a gyerekek számára. Már a magzati korban az anya hangja az első, amivel a csecsemő találkozik. Amikor a gyermek megszületik, ez a hang nyugtató hatást gyakorol rá, és a testi kontaktus, a ringatás, valamint a szívverés ritmikussága megerősíti a gyermek biztonságérzetét és kötődését. A magzattal való kommunikáció az érzelmek kifejezésének egyik első lépcsőfoka, ahol az anya és a

gyermek elkezd egymásra hangolódni. Az irodalmi élmények megtapasztalása gyakran a bölcsődallal kezdődik (Kádár, 2013).

A csecsemőkorban alkalmazott "dajka beszéd" vagy "babanyelv" egy fontos része a gyermek beszédfejlődésének (Vekerdy, 2023). A kisgyermek nem képes még beszélni, csak sírással vagy nyöszörgéssel tudja kifejezni az éppen aktuális szükségleteit. Ezt a fajta "nyelvet" legjobban az édesanyjuk tudja megérteni és kielégíteni a csecsemő szükségleteit. A baba gondozása során az édesanya akaratlanul is szemkontaktust teremt a gyermekkel, megérinti, mozgatja testrészeit, mosolyog, és kommunikál a gyermekével (József, 2012). A gyermek már ebben a korban felismeri bizonyos hangokat, például a "b", "p", "ma", "pa" hangokat, amelyek számára örömteli érzéseket váltanak ki, és kapcsolódnak hozzá pozitív érzelmek. Először a nyelv ritmusát és hangjait érzékeli, majd érzelmeket társít hozzájuk. Ezért a hangok utánzása és ritmusos váltakozása jókedvvel tölti el a gyermeket (Vekerdy, 2023).

A mondókák alapja a szótagoló beszéd, amely hangutánzó szavakat tartalmaz, amelyekkel akár cselekvést vagy érzelmet is lehet kifejezni. Például: "duda: dü-dü", vagy "vigyázz, ne érintsd meg: jujj-jujj!" Az utóbbi példa baljóslatú hangsúlyával egy gyermek számára is jelezheti, hogy "ez a figyelmemet valamire fel akarja hívni, ami számomra nem lenne kellemes, ha megtörténne" (Vekerdy, 2023).

A hangpárok utánzása és gyakorlása nagy örömet okoz a gyermeknek, miközben saját hangját hallgatja. Minél többször ismétli meg a hangpárokat, annál jobban sajátítja el azokat. A kisgyermek elsődleges irodalmi élménye, a mondóka, ebben a folyamatban játszik kiemelt szerepet. Ez a gyakorlatilag a beszédfejlődés előszobája, ahol a gyerekek hangsúlyt, hangszínt, ritmust, különböző cselekedeteket, testsémákat és hangokat tanulnak meg életkoruknak megfelelő anyagokból. Például, egy éppen járnivaló kisgyermek könnyebben jár, ha "jár a baba jár" mondókát mondunk neki sétálás közben. Ez a mondóka rendelkezik egy ritmussal és ütemmel, így a baba boldogan és szívesen együtt mozog a ritmusra, miközben egymás után rakosgatja a kis lábacskaikat (Kádár, 2013 – Vekerdy, 2023).

A mondókának valóban van egy mágikus ereje, ez a gyógyító mondóka, amely még a legmakacsabb esések utáni fájdalmat is képes enyhíteni, különösen, ha az anya meleg puszi-jával betakarja azt. A kisgyermek fantáziája és a szeretett személybe vetett bizalma valóban azt az érzelmet kelti benne, hogy a térdén lévő seb már nem is fáj, ha az anya elkezd mondani az "Áspis kerekést", miközben simogató, körkörös mozdulatokat tesz a seb körül, majd a gyógypuszi adásával a gyermek már el is felejtette, hogy volt-e ott seb vagy sem. Ezek az úgynevezett ősi dalok valójában mindennapi életünk lényeges mozzanatait kísérik; legyen szó öltöztetésről, fürdetésről, altatásról, járásról, mozgásról, nevetetésről stb. (Vekerdy, 2023). A

mondókázás a hallás örömét társítja a ritmussal és a dallammal, amelyhez szorosan kapcsolódik a mozgás és az érintés. Ezek a tevékenységek pozitívan hatnak a beszédfejlődésre, az anyanyelv kialakulásának elősegítésére és a mozgásfejlődésre is (Vekerdy, 2023).

A gyerekek könnyen és nagy mennyiségben képesek verseket vagy mondókákat megtanulni, és ezek az irodalmi alkotások gyakran olyan szavakat és kifejezéseket tartalmaznak, amelyeknek a jelentését még nem biztos, hogy teljesen értik. Azonban a rímek, a ritmus, a fordultatos szóhasználat, a hangszín, a hangsúly és az ismétlés mind segítenek abban, hogy a gyermek vissza tudja idézni az adott mondókát vagy verset. Ezáltal fejlődik a gyermek emlékezést segítő képessége, amely fontos része az intellektuális fejlődésnek (József, 2012).

8.2 A versek érzelemfejlesztő hatásai

A versek különleges szerepet töltenek be az óvodáskorú gyerekek életében, és számos előnnyel járnak a fejlődésük szempontjából. A rímek, a ritmus és az ismétlődés elősegíti a nyelvi fejlődést, miközben a képzelőerőt is serkenti. A gyerekek inspirációt meríthetnek a versekből, ami segíti saját kreativitásuk kibontakoztatását. Ezáltal a versek hallgatása nem csupán szórakoztató tevékenység, hanem értékes eszköz a gyerekek szellemi és érzelmi fejlődéséhez (Dankó, 2004).

A vers az irodalom alapegysége, amely rímekkel és ritmikus szerkezettel örvendezteti meg olvasóját. Az esztétikai értéke az irodalmi szépség, amely a kifejező erő és az érzelmi hatások által jön létre. Az óvodában a versek fontos szerepet töltenek be, mivel segítik a gyermekek nyelvi fejlődését, fejlesztik a ritmusérzéküket és a hangok megkülönböztetését. Emellett segítik az érzelmi kifejezőkészségüket és gazdagítják fantáziavilágukat is. A gyermekversek könnyen megjegyezhetők és örömforrást jelentenek számukra az előadásuk és megtanulásuk során (Gödéné, 2012).

A ritmus mindkét esetben fontos a gyermekek számára, mivel segíti mozgásuk fejlődését, zenei érzékelésüket és nyelvi készségeik fejlődését is. Emellett hozzájárul az időbeli koordináció és koncentrációs képességek fejlesztéséhez is. A verset a rím és a ritmus különbözteti meg a beszédétől (Gödéné, 2012).

A gyerekek könnyebben hívják elő az emlékeiket, ha a cselekvéshez és a mozgáshoz kapcsolódik. Az ölbeli mondókák, höcögtetők, lovaglók, arc simogatók, tenyeresdik nem csupán a testi érintést jelentik számukra, hanem az ismétlődő cselekvéssorozatokkal kombinálva egyfajta eufóriát élnek át. Nem mindig értik meg az összes szót, de a folyamatos ismétlések és a begyakorolt cselekvéssorozatok biztonságot nyújtanak nekik (József, 2012)

A versekben visszacsengő, többször hallott motívumokkal, szavakkal, felsorolásokkal, kifejezésekkel a ritmikai alapjai jelennek meg:

*Volt egy Török **Mehemed,**
Sose látott **tehenet,**
Egyszer aztán **Mehemed**
Lát egy csomó **tehenet.** stb...*

A mozgással, cselekvéssel kísért (taps, dobbantás) verselés, mondókázás fejlesztik a gyermekek ritmikus mozgás fejlődését (Komáromi, 2023).

Az érzelmi nevelés egyik fontos feladata, hogy ne próbáljuk eltávolítani a negatív szereplőket a történetekből, mert így világosan és érthetően láthatja a gyermek, ki a jó és ki a rossz. A 3-7 éves gyermekek érzelmi világában az esztétika és az erkölcs általában összefonódik. A gyermek a szereplők jellemvonásait és viselkedésüket figyelve tanulja meg, mi a becsületesség, a szavahihetőség, mi a hazugság, a kapzsiság stb. A gyermekversek kiemelkedő ereje éppen az érzelmek felkeltésében rejlik, és erkölcsi ítéletre ösztönzik a gyerekeket az óvodában. Fontos szerepet játszanak a történetekben és versekben a történelmi események, a család és a hagyományok is, amelyek nyomot hagynak a gyermek életében. A versek segítségével a gyermek reális világképet kap, az esztétika és a megismerés útján átélve az érzelmeket. Fontos, hogy a versek bemutatásakor ne használjunk felesleges eszközöket (Dankó, 2004 – Kádár, 2013).

8.3 A mesék érzelemfejlesztő hatásai

Az óvodáskorban a képzelet és a mágikus gondolkodás meghatározó szerepet játszik, amelyet a "mintha" játékok is támogatnak. Az óvodás gyermek tapasztalatai még korlátozottak, de képzelőereje rendkívül gazdag. A mese kiemelkedő szerepet játszik ebben; fejleszti és ösztönzi a gyermek képzelőerejét. Egy hároméves gyermeknek nehézséget okozhat megkülönböztetni a mesét a valóságtól, de idővel a tapasztalatai segítenek neki ebben. A nagycsoportban a gyermek már nemcsak hallgatója, hanem aktív résztvevője is a mesének, amely tükröződik a játékában is. Képes visszaadni a mese lényeges elemeit, és aktívan részt vesz a történetben (József, 2012).

A mesei kettőstudat az álmodozás és az ábrándozás magasabb szintjét jelzi mint a játéktevékenységhez köthető "mintha" játék. A mesében a gyermek passzív résztvevővé válik, belső képet alakít ki, és ha ezt képes megtenni, akkor be tudja építeni a játékába is. Az élmény, amit átél, lehetőséget nyújt a játékába való integrálásra. A 4-5 éves korban kialakul a gyermekben a mesét hallgató viselkedésmód, mert ebben a korban a gyermek a kettőstudattal fogadja be a

mesét. Beleéli magát a történetbe, bár tudja, hogy ez nem a valóság. A mese örömforrás, szükséglethordozó és feszültségoldó is egyben (Kádár, 2013).

A csecsemők és kisgyermek fejlődési szakaszát jelöli az affektív motoros időszak. Amikor az érzelmi és a motoros fejlődés szorosan összekapcsolódik. Ez az időszak általában az első életév és a kisgyermekkor elejére esik, amikor a gyermek érzelmi kifejezőkészsége és motoros készségei egyaránt intenzíven fejlődnek 1-4 év. Az affektív motoros időszakban a csecsemők megmutatják érzelmeiket és igényeiket a mozgásuk által is. Például az örömeiket vagy a frusztrációjukat kiáltással, sírással vagy nevetéssel fejezik ki, miközben fizikai mozgást is végeznek, például ugrálnak, hintáznak vagy más módon aktívan részt vesznek a környezetük felfedezésében. Ez az időszak rendkívül fontos a kisgyermek szociális és érzelmi fejlődése szempontjából, mivel segíti őket az érzelmi kifejezés megtanulásában és az emberi kapcsolatok kialakításában (Kádár, 2013).

Egyéves korában a gyermek már felfigyel a környezetére, és elkezd tárgyak után nyúlni. A képeskönyvek színes képei motiválóak számára. Két éves korában lapozgatja és nézegeti a könyveket, örömmel tölti el, ha a szülővel együtt lehet mesekönyvet nézegetni (Kádár, 2013). Ebben a korban még nem teszi képessé a gyermeket a képzelete a még meg nem élt érzelmek kimutatására, megértésére, éppen ezért szükség van közvetítő eszközre, például mesebábra (Kádár, 2013). A mese aktív mozgósítja; a képzelet szüleménye, a gyermeknek hiányos még a tudása külvilágról kevesebb tapasztalata és élménye van mint egy felnőttnek, ugyanakkor sokkal nagyobb a fantáziája, melyekkel ezeket a hiányosságokat tudja pótolja. A 3 éves gyermek még nehezen különbözteti meg a mesei világot a fiktív valóságtól. Itt még nem él annyira benne a mesei tudat. Lényeges az, hogy milyen gyermekirodalmi műveket adunk a gyermekek kezébe, milyen műveket olvasunk nekik, mert akár szorongást, félelmet is kelthet benne, hogy még nem érti. 1 - 3 évesnek egyszerű cselekvés kell kevés konfliktussal, a láncmesék, az ismétlődő cselekvéssorok, karakterek keltik benne a biztonságot, tudja, hogy mi után mi fog következni (József, 2012).

A mese egybe tudat kialakulása már 4-5 éves korban fellelhető, hiszen már sok mindent tapasztalt a világból egyre több dolgot vesz észre a környezetéből, így képes elkülöníteni a mesét a valóságtól. Mire a gyermek nagy csoportos korra érkezik, addigra már beleéli magát a mesehősök szerepébe (József, 2012).

A 4 éves gyermek egyszerű struktúrájú láncmeséket, ismétlődő szerkezetet kedveli ezek általában állat és novella mesék. Ebben a korban a gyermek úgy gondolja, hogy a világ, ami őt körülveszi kiszámítható, mert pontosan minden úgy történik, ahogy ő azt megszokta. 4-5 éves korban a mesetudat kialakul a gyermekben, elkezd elkülöníteni a mesét a valóságtól. beleéli

magát a mesébe. 5 évesen már élvezzi a tündérmeséket, mert megjelenik a szimultán kettős tudat (Kádár, 2013 – József, 2012).

A gyerekeknek a mindennapi mesélés sokkal többet jelent mint egyszerű szórakozás. A meséknek a gyerekek életében kiemelt szerep jut, hiszen nemcsak érzelmeket segít megélni és levezetni, hanem a személyiségfejlődésüket is támogatja. A mesék nem csupán egyfajta műalkotások, amelyek a lelket simogatják, hanem tanulási stratégiák is. Segítik a gyermeket az önkéntelen figyelemből a szándékos figyelemre áttérni, és támogatják a memorizálást. A gyerekek imádják az ismétlődő motívumokat és cselekvéseket, mivel ezek biztonságot nyújtanak számukra. A kiszámíthatóság érzése nagy örömet okoz nekik, és segít az érzelmi stabilitásuk megőrzésében. A gyerekek sok örömet és tanulást meríthetnek a mesék rendszeres hallgatásából, és ezek az élmények hozzájárulnak az ő világuk felfedezéséhez és fejlődésükhöz (József, 2012).

A gyermek öt éves korára megjelenik a szándékos figyelem, felidézés és élményeinek felidézése is. Az 5-7 éves korú gyermekek személyes tapasztalatai, ismeretei nagyban összefüggnek a megélt élményeikkel s ehhez kötődő érzelmi társításokkal (V. Binét, 2006).

Egyre több ok-okozati kapcsolatot, összefüggést és logikát lát a gyerek az óvodáskor vége felé. Szókincse is sokkal gazdagabbá válik, ami lehetővé teszi, hogy érthetőbben és könnyebben fejezze ki magát. Így képes lesz az érzéseit megfogalmazni és megküzdeni velük, ellentétben a korábbi években, amikor az érzelmei még kifejezhetetlenek voltak számára. Az érzelmi intelligencia, azaz az EQ fejlesztése ilyenkor a legfontosabb, és ebben a meséknek kulcsfontosságú szerepük van. Az óvodáskorú gyerekeknek sajátos világról alkotott képe van. Például azt hiszik, hogy minden, ami őket körülvesz, az ember alkotta. Emellett hajlamosak az élőtlen dolgokat is élettelennek tulajdonítani, pozitív és negatív tulajdonságokkal felruházva azokat. Az óvodások számára a világ mágikus hely, ahol minden lehetséges, csak kívánni kell. Minden eseményt vagy jelenséget a saját akaratuknak tulajdonítanak, úgy gondolják, hogy minden az ő kívánságaik miatt történik. Ezek a fogalmak minden gyerek életében jelen vannak, és a mesék segítenek nekik megérteni és feldolgozni ezeket a gondolatokat (József, 2012 - Ortnér, 2005).

A mese hagyományos értelemben egy rövid, kitalált történet, amely gyakran tartalmaz morális tanulságot vagy tanítást. Fiktív karakterekről és eseményekről szól, amelyeket gyakran fantáziadús vagy varázslatos elemekkel színesítenek. Ezek a történetek szórakoztatnak, ugyanakkor értékeket közvetítenek, például bátorságra, becsületességre vagy barátságra való törekvésre ösztönöznek. Fontos szerepet játszanak a kultúrában és a nevelésben, segítik a gyerekeket abban, hogy megértsék a világot és az emberek viselkedését, valamint oldják a belső feszültséget.

séget. A mesékben gyakran kiemelkedik a jó és a rossz közötti különbség, és mindig a legkisebb lesz a király, ami egyfajta morális alapot ad a gyerekeknek (Kádár, 2013).

A mese az érzelmek kifejezésére és az élmények átélésére sokféle eszközt használ; például beszédet, testbeszédet, mimikát hanghordozást, akár zenét is betehetünk, művészeteket, vagy bábozást. Ezeknek eszközöknek segítségével az érzelmeket ki tudjuk fejezni, másokkal is könnyebben meg tudjuk osztani érzelmeinket. A mese fontos szerepet játszik a gyermekek mindennapi életében, segíti őket az érzelmek fejlődésében, a kreativitásuk kibontakoztatásában és a nyelvi képességeik fejlesztésében. Ezenfelül a mesék segítenek a gyerekeknek megoldani megérteni és feldolgozni az érzelmeiket, valamint morális, erkölcsi tanulságokat hordoznak, melyek segíthetnek az élet kihívásaival való megpróbáltatásokban vagy megbirkózásban, segíti a személyiség formálódását, pl.: a mondóka és a vers lüktetése, ritmusa, a rímek öröme, a szavak hangulata, a mese történetének érzelmi hatásai (Dankó, 2004).

Mivel az óvodás korú gyermek számára a megismerő folyamatok közül a legkiemelkedőbb szerepe a fantáziának és a képzeletnek van, így szorosan összefüggésben van a mesékkel, a mesei világgal. Az érzelmeit és a fantáziáját irodalmi alkotások segítségével tudja megélni, így kapva segítséget, magyarázatot a mindennapjaiban felmerülő problémákra. Egyfajta iránytűként szolgál, mely segít eligazodni számára a világban (József, 2012).

A mondóka: a mondóka a magyar népköltészet egyik jellegzetes műfaja, rövid, ritmikus versforma. Gyakran használ ismétlődő szavakat szótagokat és hangokkal is dolgozik, ami fokozza az élvezetes hatást, főként a gyermekek számára. A hangsúlyozott ritmus és a rímek segítségével könnyen megjegyezhető és énekelhető nővé válik egy mondóka. Emellett az ismétlődések és hangsúlyok segítségével érzelmi hatást is fejtenek ki a hallgatóiban, így a legideálisabb a gyermekek versekkel való szórakoztatására és tanítására. Általában napi tevékenységekhez kötött, állatok, hangutánzók, gyógyítók, természettel kapcsolatosak mondhatni nagyon széleskörű a repertoár. Kerülni kell azonban a tanító mondókákat, amik a korunk nagy koholmányai. Van ritmusa ugyan, de nem tartozik a mondókák valós jelleméhez (Vekerdy, 2023).

A népi mondókák, gyermekversek mondogatása segíti a beszéd egybe észlelést és a megértést. A gyermek el tudja sajátítani a beszédnek az automatizmusait, a helyes légzést, a tiszta beszéd egybe hallást, a helyes ejtést artikulációk és az egyes beszédhangok hang kapcsolatok törvényszerűségeit, például rövid hosszú mássalhangzók vagy az „sz” hang kiejtését. Nagyon jó alkalom a gyermek számára a mondóka ismételtetése, hiszen elősegíti a ritmust, a hangsúlyt, a hanglejtést, a beszédtempó gyakorlását (Forrai, 2013).

9 Következtetések és javaslatok

A szakirodalmi áttekintés során számos forrást vizsgáltam meg az óvodai nevelés és gyermekek érzelmi, erkölcsi és irodalmi nevelése terén. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja kiemelkedő fontosságú volt, hiszen meghatározza az óvodai nevelés alapelveit és céljait, hangsúlyozva minden gyermek egyéni fejlődésének támogatását és az esélyegyenlőség biztosítását.

Az irodalomnak és az irodalmi tevékenységeknek jelentős hatása van az érzelmi nevelésre, különösen az óvodáskorú gyermekek esetében. Az alábbiakban összegzem ezeket a hatásokat és megmagyarázom, miért fontos az irodalmi tevékenységek bevezetése az óvodáskorban:

Érzelmi fejlődés támogatása: Az irodalmi művek mint például a versek, mesék és mondókák, gazdag érzelmi tartalmat hordoznak. Ezek az érzelmek lehetnek vidámak, szomorúak, izgalmasak de akár megnyugtatóak is. Az ilyen történetek és versek által a gyermekek különböző érzelmi tapasztalatokat szerezhetnek, és segítik az érzelmi kifejezőkészség fejlődését. Az irodalmi művek gyakran olyan szereplőkkel és helyzetekkel találkoznak, amelyek segítenek a gyerekeknek az empátia fejlesztésében. Az ilyen történetek által a gyermekek megérthetik, átérezhetik, beleélhetik magukat mások érzéseibe és gondolataiba, és képesek lehetnek kapcsolatot kialakítani az irodalmi szereplőkkel és egymással. Az irodalmi nevelés során a gyermekek, egy képzeletbeli világokba merülnek, és kreatív módon gondolkodnak, így kialakul a képzelet és a fantázia, kreativitás. A mesék, versek és mondókák képi nyelvezete és fantázia-világa serkentheti a gyerekek képzelőerőjét és kreativitását. A sokszínű nyelvezet és ritmus hozzájárulhat a gyermekek nyelvi fejlődéséhez. Bővül a szókincs, a beszédértés és beszéd-készség is fejlődik.

Az érzelmi intelligencia fejlesztése: Az érzelmi intelligencia olyan készség, amely segíti a gyerekeket az érzelmek felismerésében, megértésében és kezelésében. Az irodalmi tevékenységek által a gyermekek gyakorolhatják az érzelmi kifejezést és önregulációt, ami hozzájárul az érzelmi intelligencia fejlesztéséhez. Az óvodáskor ideális időszak az irodalmi tevékenységek bevezetéséhez, mivel ebben az életkorban a gyermekek nyitottak az új élményekre és könnyen befogadják az új információkat. Az óvodai környezetben a mondókák, versek és mesék rendszeres részét képezhetik a mindennapi tevékenységeknek, amelyek hozzájárulnak a gyermekek érzelmi, kognitív és szociális fejlődéséhez.

A kutatások összessége alapján a következő megállapításokat tettem: Az érzelmi nevelés óvodáskorban kiemelten fontos, mert ez az időszak a gyermek érzelmi fejlődésének alapjait helyezi el. Az óvodáskor ideális időszak az érzelmek megismerésére,

megértésére és kifejezésére. Az érzelmi nevelés segíti a gyermekeket abban, hogy megtanulják az érzelmek felismerését, azokkal való bánásmódot, és fejlesszék az empátiát és a konfliktusmegoldó képességet.

Az óvodáskorban az érzelmi nevelésnek jelentős szerepe van, mert ez az időszak az érzelmi intelligencia alapjainak lerakásának időszaka. Az érzelmi intelligencia fejlesztése segíti a gyermekeket abban, hogy hatékonyan kezeljék az érzelmi kihívásokat, építsenek egészséges kapcsolatokat másokkal, és sikeresen alkalmazkodjanak a környezetükhöz.

A mondóka jelentős szerepet játszik az óvodáskorú gyermek életében, mert segíti a nyelvi fejlődést, a ritmusérzékét és a beszédértést. Emellett a mondókák játékos formában segítik az érzelmi kifejezőkészséget, az önbizalmat és a szociális kapcsolatok kialakítását is.

Az irodalmi tevékenységek fontosak az óvodáskorú gyermek életében, mert segítik a kreativitás fejlődését, a képzelőerő kibontakozását és az érzelmi intelligencia fejlesztését. Az irodalmi tevékenységek segítségével a gyerekek megismerkednek a különböző érzelmekkel, élet helyzetekkel, és ezáltal gazdagabbá válik az érzelmi világuk.

A mese fontos szerepet játszik a gyermekek életében, mert segít nekik megérteni és feldolgozni a körülöttük zajló világot. A mesék inspirálóak, fejlesztik a képzelőerőt, segítenek az érzelmi intelligencia fejlesztésében, és segítenek a gyerekeknek abban, hogy megismerjék és megértsék az élet alapvető értékeit és tanulságait.

Az érzelmi intelligencia fejlesztése fontos, mert segít a gyermekeknek abban, hogy hatékonyan kezeljék az érzelmi kihívásokat, építsenek egészséges kapcsolatokat másokkal, és sikeresen alkalmazkodjanak a környezetükhöz. Az érzelmi intelligencia kulcsfontosságú az élet minden területén, és az óvodáskor ideális időszak a fejlődésének támogatására.

10 Összefoglalás

A verselésre, mesélésre és mondókázásra mint tevékenységi formára is egyaránt igaz, ami a játékra: fontos, hogy a gyerekek, önként, belső inspiráció által vegyenek részt, és a tevékenységet elmélyülés, oldottság, az alkotási vágyra való törekvés, örömezzet kísérje. E tevékenységek fő célja az, hogy a gyermek életében napi szinten legyen jelen az irodalom, és a hozzá kapcsolódó tevékenységi formákhoz is legyen köthető mint pl a mintázás, kézimunka, környezeti nevelés, matematika, mozgás. Így tehát az irodalmi tevékenységeken keresztül

számos lehetőség nyílik a gyerekek személyiségfejlődésének támogatására és gazdagítására, miközben élvezetes és szórakoztató élményt nyújtanak számukra.

A verselés, mondókázás és a mesélés olyan irodalmi közvetítők, amelyek számos érzelmi nevelési hatást rejtenek magukban. Nézzük is meg, hogy miként valósulhatnak meg az irodalmi formák az érzelmi nevelés területén:

Mondókázás:

Mondókák és játékok gyakran interaktívvá teszik az élményt, mivel a résztvevők aktívan vesznek részt és reagálnak egymásra és a játékeszközökre. A játékosság fontos, mert lehetővé teszi a közös élmények megosztását a gyerekek és felnőttek között. Az együtt játszás megerősíti a kapcsolatot a gyermek és a felnőtt között, segítve az érzelmi kötődés kialakulását.

Mondókák ismétlődő ritmusa és szövege segíthet a gyerekeknek az érzelmi szabályozásban és a nyugtalanság csökkentésében. A rendszeres ismétlés nyugtató hatással lehet az idegrendszerre. A felnőttjátékos és nyugodt attitűdje és előadásmódja további érzelmeket gazdagít a gyermekben.

Verselés:

Versek általában ritmikusak és dallamosak, ami segíthet a gyerekeknek megnyugodni és koncentrálni. Az egyenletes ritmus és dallam csökkentheti a stresszt és segíthet az érzelmi egyensúly fenntartásában. A versek képekkel, metaforákkal és érzelmekkel teli nyelvezete mélyebb érzelmeket segíthet a gyerekeknek megtapasztalni mint például boldogságot, szomorúságot, irigységet vagy szeretetet.

Mesélés:

A mesék szereplői és történetei módot adnak a gyerekeknek az empátia és az azonosulás elsajátítására. A gyermek megtanulja beleélni magát a meseszereplők helyzetébe és elkezdi megérteni azok érzéseit, meglátja azt, hogy más szemszögből is lehet nézni a világot, több perspektíva létezik; jó és rossz karakter.

A mesék érzelmes tartalmat adnak a hallgatójuk felé; a szomorúságot, a félelmet vagy a boldogságot. Ezek a történetek segítenek a gyerekeknek az érzelmeik felismerésében és kifejezésében, valamint az érzelmi nevelési készségek fejlesztésében.

Így tehát; az irodalmi tevékenységek számos alkalmat nyújtanak a gyermekek számára az érzelmeik kifejezésre, az érzelmi intelligenciájuk fejlesztésére és az érzelmi nevelési készségeik kialakítására.

Az irodalomnak jelentős hatása van az érzelmi nevelésre, és az óvodáskorban különösen fontos ezzel foglalkozni, mivel ez az időszak kritikus a gyermek érzelmi fejlődése szempontjából. Az irodalmi tevékenységek segíthetnek a gyermekeknek megismerni és megérteni az érzelmeket, kifejezni azokat, valamint megtanulni kezelni azokat.

Az olvasóbbá nevelés során fontos, hogy a gyermekekkel rendszeresen foglalkozzunk irodalmi tevékenységekkel, mint például mesék olvasása, verses mondókák, rímes játékok és szerepjátékok. Ezek a tevékenységek segítik a gyermekek érzelmi kapcsolatának kialakítását az irodalom által megjelenített karakterekkel és helyzetekkel.

Az irodalmi tevékenységek által fejleszthető a gyermekek érzelmi intelligenciája több módon is. Az irodalmi művek által bemutatott karakterek és helyzetek megélésével a gyerekek megtanulhatják az empátiát, azaz képesek lesznek mások érzéseit és szükségleteit megérteni és azonosulni velük. Emellett az irodalom segíthet a konfliktusok kezelésében, az érzelmi kifejezőkészség fejlesztésében és az érzelmek szabályozásában is.

Az óvónők és szülők egyaránt tehetnek az irodalmi tevékenységek bevonásával az érzelmi intelligencia fejlesztéséért. Fontos, hogy nyitott légkört teremtsünk az érzelmek kifejezésére és megbeszélésére, valamint rendszeresen biztosítsunk lehetőséget az irodalmi művek feldolgozására és az érzelmekkel kapcsolatos beszélgetésekre. A szülőknek és óvónőknek érdemes olyan irodalmi műveket választaniuk, amelyek megfelelnek a gyermekek életkori sajátosságainak és érdeklődési körének.

Mondókák, versek és mesék nagy jelentőséggel bírnak az érzelmi nevelés szempontjából óvodáskorban. Ezek a hagyományos irodalmi formák lehetővé teszik a gyerekek számára, hogy megértsék és megéljék az érzelmeket, valamint fejlesszék az érzelmi intelligenciájukat.

A mesékben és versekben szereplő karakterek és helyzetek segíthetik a gyerekeket abban, hogy azonosuljanak velük. Azonosulás révén képesek lehetnek megérteni mások érzéseit és perspektíváját, amely fontos az empátia és az együttműködés fejlődése szempontjából.

Az érzelmek kifejezése: A versek és mondókák gyakran érzelmi tartalmúak, és lehetőséget adnak a gyerekeknek az érzelmek kifejezésére és megértésére. A rímek és ritmusok segítenek a gyerekeknek az érzelmek szabályozásában és azok megfelelő kifejezésében.

A mesék gyakran konfliktusokat és problémákat mutatnak be, amelyek megoldásában a gyerekek részt vehetnek. Ezek a történetek lehetőséget kínálnak arra, hogy a gyerekek megbeszéljék és megoldják az életükben felmerülő nehézségeket, és ezzel fejlesszék konfliktuskezelő képességeiket.

A versek és mondókák előadása, éneklése vagy dramatizálása lehetőséget ad a gyerekeknek az érzelmi kifejezőkészségük fejlesztésére. Az ilyen tevékenységek során a gyerekek megismerik és kifejezik saját érzéseiket, valamint megtanulják az érzelmi kifejezések széles skáláját.

A jól ismert mesék, versek és mondókák által a gyerekek megtapasztalják a biztonság érzetét. Ezek a történetek és versek ismert környezetet teremtenek, amelyben a gyerekek kényelmesen és biztonságosan érezhetik magukat.

Az óvodai környezetben fontos, hogy a pedagógusok rendszeresen foglalkozzanak ezekkel az irodalmi formákkal, és teret biztosítsanak a gyerekeknek az érzelmi kifejezőkészségük fejlesztésére és az érzelmi intelligencia építésére.

A gyermekek életében fontos, hogy napi szinten jelenjen meg valamilyen irodalmi foglalkozás, akár egy vers, mondóka vagy mese formájában. E művek segítik a gyermekeket az érzelmeik kifejezésében, megértésében, társaikkal való kommunikációjukban, társas kapcsolataik kialakításában.

Összességben az mondhatjuk, hogy az irodalomnak emberformáló ereje van.

11 Irodalomjegyzék

- 363/2012. (XII.17.) Korm.rendelet az Óvodai nevelés alapprogramjáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> Letöltés dátuma: 2024. 03. 07.
- Ajka Városi Óvoda Pedagógiai Program [AJKA VÁROSI ÓVODA \(ajkaovoda.hu\)](http://ajkaovoda.hu) Letöltés ideje: 2024. 03. 15.
- Bettelheim, B. (1988): *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek*. 2. kiadás. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Chapman, G. (2015): *The 5 Love Languages: The Secret to Love That Lasts*. Chicago: Northfield Pr.
- Dankó E. (2004): *Irodalmi nevelés az óvodában* Budapest: Okker Kiadó.
- József I. (2012): *Pszichológia nevelőknek*. Kaposvár: Dávid Kiadó.
- Forrai K. (2013): *Ének az Óvodában*. Budapest: Zeneműkiadó Kft.
- Gödéné T. I. (2012): *Nyelvi és irodalmi nevelés gyermekkorban*. Sopron: Benedek Books.
- Komáromi L. (2023): *A játék természetes örömeivel ének zenei nevelés óvodai gyakorlatban*. Budapest: Novum Könyvkiadó.
- Kádár A. (2013) *Mesepszichológia I*. Budapest, Kulcslyuk Kiadó.
- Kádár A. (2015) *Mesepszichológia II Budapest*, Kulcslyuk Kiadó.
- Martusné Nagy. A. (2013): Erkölcsei nevelés dramatikus játékokkal. I, rész. Az erkölcsi fejlődés életkori jellemzői. Tanító, 51(1), 14–16.
- Vajda, Z. (2001): *A gyermekpszichológia fejlődése*. Budapest: Helikon Kiadó.
- Vekerdy T. (2023): *Kicsikről nagyoknak*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó.
- V. Binét Á. (2006): *Gyermelelektan*. Budapest: Medicina Kiadó.

12 Ábrajegyzék:

1. ábra

Kanczler Zs. 2015: őszi diók Foglalkozástervezet

FOGLALKOZÁS TERV	
A pedagógus neve:	Kanczlerné Csizmadia Zsuzsanna
Tevékenységi terület:	Mesélés, verselés
Korcsoport:	Kiscsoport
A tevékenység előzménye:	Szülők bevonása a gyűjtőmunkába: Őszi gyümölcsök kérése, képek, képeskönyvek nézegetése, Diófa megfigyelése az óvoda udvarán, diószedés, gereblyezés, diótörés Gyümölcsökről szóló dalok, versek, mesék felidézése, gyakorlása (Kiszáradt a diófa, De jó a dió, Erre csörög a dió) Fésűs Éva: Mókus Péter fél diója (mese)
A foglalkozás témája:	A diófa és varjú (mese)
A tevékenység ideje:	2015. 10. 08.
A tevékenység cél,- és feladatrendszere:	
<u>Értelmi képességek fejlesztése</u>	
- A mese megértésének fejlesztése, auditív figyelem, emlékezet, gondolkodás fejlesztése - Ismeretbővítés (differenciált), meglévő ismeretek alkalmazása, általánosítás, ok-okozati összefüggések megláttatása, - A mesei kettős tudat erősítése	
<u>Verbális képességek fejlesztése:</u>	
- Beszédértés fejlesztése verbális kommunikációval, - Új fogalmakkal való ismerkedéssel: korog, károg, potyog, dióhéj, dióbél, csontkapu, cammog	
<u>Szociális képességek fejlesztése:</u>	
- Erkölcsei érzelmek fejlesztése, közösségi magatartás alakítása, társas kapcsolatok erősítése, együttműködéssel, alkalmazkodással. - A természethez fűződő pozitív érzelmi viszony erősítése.	
<u>Testi képességek fejlesztése:</u>	
- Nagymozgással - Finommozgással	
Alkalmazott módszerek, eljárások: irodalmi élménynyújtás, bemutatás, beszélgetés, gyakorlás, ellenőrzés, értékelés,	
Eszközök: Pad, asztal, dió, viaszos vászon, tányérok, dióhéjnak kosár, CD lejátszó,	

2. ábra

Kanczler Zs. 2015: őszi diók Foglalkozástervezet (folytatás)

Idő	A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozás menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
4 perc	1. Szervezési feladatok: Rakodás: Vége van a játéknak c. dalra A csoportszoba átalakítása a játékhoz, a gyermekek elhelyezkednek a meseszőnyegen CD lejátszó beállítása	Együtt a csoport
5 perc	2. Motiváció: Ma elviszlek benneteket kirándulni! Tudjátok, hova? Van nekem egy mesebeli kertem, diófákat ültettem bele. Menjünk el diót szedni, de előtte mozgassuk át a testünket, jó? TORNA: • 1, 2, 3, 4, kicsi cipő hová mész... • Erre bik, arra bök... • Húzzuk a szekeret... • Biciklire szálltam... • Ujjaimat mutogatom.... Nem olyan könnyű eljutni kertembe, néhány akadályon át kell jutni, de ti nagyon ügyesek vagytok, biztos sikerülni fog! Meg is érkeztünk. Itt van a kertem. (szőnyeg közepére diófa elhelyezése) • En kiskertet kerteltem c. dal eljátszása • Fújja a szél a fákat.... mondókázás • Így török a diót... mondókázás	A dramatikus játékkal történik a gyermekek érdeklődésének felkeltése. A történettel a mesei kettős tudat kialakítása, fejlesztése a célom. A folyamatos figyelem fenntartását mozgásos játékokkal, mozgásutánzásokkal igyekszem elérni. Mozgásutánzások a folyamatos motiváció és figyelem fenntartása érdekében Órisországon, az Óperenciá tengeren, Mackóországon –akadálypálya kialakítása Dajka néni diókat gurít a szőnyegre, amit a gyermekek összeszednek
3 perc	3. A mese bemutatása: A diófa és varjú (mese) varjú bábbal Most szedjük össze a diókat! 1, 2, 3, 4, kicsi cipő hová mész? mondókára diók összeszedése. 4. A tevékenység lezárása, átvezetése, továbbélése:	A mese élményszerű bemutatása, játékos mozgásutánzással történik, ügyelve a hangsúlyozásra, mimikára, a szöveg tagolására, az ismeretlen szavak értelmezésére. Tantárgyi kapcsolat. Ének - zene Beszélgetés, véleményalkotás,

3. ábra

Kanczler Zs. 2015: őszi diók Foglalkozástervezet (folytatás)

képességfejlesztés			
Képességfajták	Differenciálási szintek		
	I. szint	II. szint	III. szint
Értelmi	Figyelem – koncentráció fejlesztése a vers végighallgatásával.	Mesetudat, kettőstudat fejlesztése a dramatikus játék során. Ízérzékelés fejlesztése dió és más gyümölcsök kóstolásával	Memória fejlesztése a versek, mondókák gyakorlásával, beszélgetés során élmények felidézésével. A képzelet, a belső képi világ fejlesztése a mese
Szociális	Korosztálynak megfelelő irodalmi élmény közvetítésével érdeklődés felkeltése	Közösségi érzés, alkalmazkodás képességének gyakorlása a dramatikus játék során.	Egymásra figyelés, a türelem képességének fejlesztése egymás meghallgatásával, kiváráásával.
Kommunikációs (verbális, nonverbális)	Szókincsbővítés: dióhéj, dióbél	Szókincsbővítés: korog, károg, potyog, dióhéj, dióbél, csontkapu, cammog	Kifejezőkészség fejlesztése élmények felidézésével
Testi	Nagymozgások fejlesztése: akadályokon átjutás során.	Finommotorikus képesség fejlesztése diószedés eljátszása	Finommotorikus képesség fejlesztése: szem – kéz, szem – láb koordináció diótörésnél,

FOGLALKOZÁSI / TEVÉKENYSÉGI TERV
VERSELÉS, MESÉLÉS (VERS)

Az óvodapedagógus neve: Pauer Magdolna

Csoport: osztatlan életkorú csoport

Tevékenységi forma: Verselés, mesélés - vers

A tevékenység előzménye: Játék a szabadban, udvaron, játszótéren. A tavaszi időjárás jellemzőinek, megfigyelése, napi rögzítésével időjárási naptár készítése. Az időjárás változásainak megfigyelése összehasonlítása a téllal. Tapasztalatszerzés az öltözködésről, szervezett kötetlen foglalkozás keretében.

A tevékenység tartalma, témája: Mentovics Éva: Tavaszi öltözékben című versének megismerése, Szabó Lőrinc: Tavasz című versének ismételése, gyakorlása

A tevékenység feladatai

Nevelési feladatok: Kifejező előadásmóddal a vers hangulatának, ritmusának, mondanivalójának érzékeltetése. Irodalmi érdeklődés felkeltése, irodalmi élmény nyújtása, a gyermekek érzelmi életének gazdagítása. Közös versmondás során az egymásra figyelés, az együttműködési készség fejlesztése.

Didaktikai feladatok: Az új vers megismertetése, gyakorlása, az ismert vers ismételése, gyakorlása

Képesség és készségfejlesztés: Irodalmi élmény nyújtása, belső képalakítás fejlesztése, fantázia-, beleélő képesség fejlesztése, rövid és hosszú távú memória fejlesztése, ritmusérzék fejlesztése.

Alkalmazott módszerek, eljárások: beszélgetés, bemutatás, magyarázat, gyakorlás, ellenőrzés, értékelés

Eszközök: Babaruhák, babák, kiskád, vasaló, vasalódeszka, laptop

A tevékenység / foglalkozás kidolgozása		
Idő	A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozás menete	A fejlesztés módszerei, foglalkoztatási formák, eszközök, megjegyzések
5 p.	1. Szervezési feladatok: Irodalmi élmény befogadásához megfelelő helyszín kiválasztása, biztosítása. 2. Motiváció: Babaöltöztetés, babaruha mosás közben a babaszobában kiválogatjuk azokat a babaruhákat, amiket télen adtunk a babákra,	Kötetlen szervezeti keret A gyermekek kényelmes elhelyezkedése a babaszobában, székeken, ágyon. Cselekvés A gyermekekkel történő közös játék, az ismereteik és élményeik felidézése segíti a ráhangolódást.

5. ábra

Pauer Magdolna foglalkozási tevékenység tervezet (2010)

10 p.	Szabó Lőrinc: Tavasz „Mi az?” - kérdezte Vén Rigó. „Tavasz” - felelt a Nap. „Megjött?” - kérdezte Vén Rigó. „Meg ám!” - felelt a Nap. „Szeretsz?” - kérdezte Vén Rigó. „Szeretlek!” - szólt a Nap. „Akkor hát szép lesz a világ?” „Még szebb és boldogabb!” A vers elmondása közösen 1x A vers elmondása 2 csoportban felelgetős formában (rigó - nap). 2x (szerepcserével) A vers elmondása párban felelgetős formában, vagy egyénileg – vállalkozás függvényében. Az új vers közös elmondása. 5. Ellenőrzés, értékelés: A tevékenység során folyamatos az ellenőrzés az igény szerinti segítségnyújtás és a megerősítő értékelés, dicséret. 6. A tevékenység hangulati lezárása, visszavezetés a játékba: Szerepjáték folytatása: babák évszaknak megfelelő felöltöztetése, sétáltatása. Téli ruhák kimosása, vasalása elrakása Laptonon egyéb madárhangok hallgatása.	A vers felidézésének segítése, szándékos, hosszú távú emlékezet fejlesztése <i>Laptop</i> Az ismert vers gyakorlása, irodalmi élmény felidézésével érzelmi élet gazdagítása. Az ismétlés során ügyelek a gyermekek általi pontos kifejező szövegmondásra, a kérdés és a válasz hangsúllyal történő elkülönítésére. Felelgetős forma magyarázata. Változatos gyakorlási lehetőség biztosítása, egymáshoz való alkalmazkodással a figyelem és az együttműködési készség fejlesztése. Az új vers rögzítése. Az ellenőrzés és értékelés célja a pozitív megerősítés, sikerélmény biztosítása, a gyermekek önbizalmának erősítése. Az irodalmi alkotás továbbélésének biztosítása.
-------	--	--

6. ábra

Pauer Magdolna foglalkozási tevékenység tervezet (2010)

10 p.	megbeszéljük, milyen ruhákat viseljenek tavasszal. <i>„Ismerek egy olyan verset, ami elmeséli nekünk, mi az, amit már nem hordunk és mit is kell felvennünk tavasszal.”</i> 3. Az új vers bemutatása, gyakorlása: Mentovics Éva: Tavaszi öltözékben Félre kesztyű, szervusz sapka, viszlát sál és nagykabát! Szól a cinke, hallom üde, tavaszhívó dallamát. Bújj el te is, hótaposó, bundás bakancs, ég veled! Jövő télíg biztos nő majd lábam néhány méretet. Gyere póló, lenge pulcsi, vékony nadrág, félcipő! Végre itt vagy, köszöntelek, napsugaras, szép idő! A vers első bemutatása után megfigyelési szempontok adok a gyerekeknek és további 2x elmondom a verset. – <i>Melyek azok a ruhadarabok a versben, amiket már nem veszünk fel tavasszal?</i> – <i>Melyek azok a ruhadarabok a versben, amiket tavasszal hordunk?</i> „Aki tudja a választ, megszúghatja!”, majd hangosan is összegyűjtjük. A vers közös gyakorlása: A gyerekek folyamatosan kapcsolódnak a versmondásba, egyéni ütemben, képességük fejlettségének megfelelően. Mikor a gyerekek figyelme érdeklődése lankadna, a versszakokhoz mozgást kapcsolunk (a megfelelő testrészről levesszük, illetve felvesszük a mondott ruhadarabokat). 4. Az ismert vers ismétlése: Rigó csicsérgés lejátssza laptopról. <i>„Éz a madár is nagyon várta már a tavaszt, emlékeztek melyik ez, amelyről verset is mondtunk?”</i>	A gyermekek kíváncsisága segíti a megfelelő motivációs szint kialakulását. Az élmények felidézése során kifejezőkészség fejlesztése, szókincs gyarapítása. <i>Babaruhák, babák, kiskád, vasaló, vasalódeszka</i> Bemutató A vers bemutatása során figyelmet fordítok az érthető, tagolt, beszédre. Pontosan betartom a költő által használt írásjeleket, szövegtagolókat, érzékeltetem a vers ritmusát. Ügyelek a testtartásra, mimikára. Az irányított megfigyelés segíti a vers rögzítését, felelevenítését. Cselekedtetés. Játékosan a gyermekek érdeklődésének fenntartása Gyakorlás. Vers elmondása 2x. Mozgással a gyermekek érdeklődésének fenntartása, a mozgással a szándékos emlékezet segítése, játékosság biztosítása. A vers elmondása mozgással 3-4x
5 p.		

FOGLALKOZÁS TERV

A pedagógus neve: Kanczlerné Csizmadia Zsuzsanna
Tevékenységi terület: Mesélés, dramatizálás
Korcsoport: Nagycsoport
A tevékenység előzménye: Képek, könyvek gyűjtése, beszélgetés a tavak élővilágáról
 Kirándulás az ajkai Csónakázó-tóhoz
A foglalkozás témája: Mese a piros kalapos zöld békákról (lengyel mese)
Forrás: *Tématerv-javaslatok – Víz – Sulinet* (utolsó letöltés: 2014.02.10)
http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovoda_viz.pdf

A tevékenység cél- és feladatrendszere:

Értelmi képességek fejlesztése

- Auditív figyelem, emlékezet, gondolkodás fejlesztése
- Ismeretbővítés (differenciált), meglévő ismeretek alkalmazása, általánosítás, ok-okozati összefüggések megértése, véleményalkotás
- A mesei kettős tudat erősítése

Verbális képességek fejlesztése:

- (nyelvi, interperszonális, intraperszonális képesség fejlesztése, beszédértés, beszédproduktum fejlesztése, verbális kommunikációval, párbeszéddel, fogalomismerettel.
- Új fogalmakkal való ismerkedéssel: hajnali harmat, hült helyük volt, kereket oldottak, rájuk rivallt, besurran, kuksol

Szociális képességek fejlesztése:

- Erkölcsi érzelmek fejlesztése, közösségi magatartás alakítása, társas kapcsolatok erősítése, együttműködéssel, alkalmazkodással.
- A természethez fűződő pozitív érzelmi viszony erősítése.
- Természetvédelem alapozása

Testi képességek fejlesztése:

- Nagymozgással, finommozgással

Alkalmazott módszerek, eljárások: szabad játékból kezdeményezés, irodalmi élménynyújtás, bemutatás, beszélgetés, dramatizálás, értékelés

Eszközök: Béka kesztyűbáb, fejdíszek: két kisbéka, öreg béka, harkály, légyölő galóca, katica bogarak, gólya
 Színes ceruza, színezhető formák – mese szereplői

Tantárgyi kapcsolatok: külső világ tevékeny megismerése, ének- zene, mozgás, matematika, Vizuális tevékenység

Dátum: 2014. február 25.

FOGLALKOZÁS TERV

A tevékenység/foglalkozás kidolgozása		
Idő	A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozás menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
4 perc	1. Szervezési feladatok: Vizuális tevékenységhez eszközök előkészítése, asztalok összetolása, fejdíszek előkészítése	Kötetlen szervezési keret
5 perc	2. Motiváció: Brekeke, brekeke..című dalos, mozgásos játék elénekélése, eljátszása, majd a játékkal elhelyezkedés a meseszőnyegen.	A közös dalos játék felkelti a gyermekek érdeklődését, erősíti a közösségi magatartásukat, társakapcsolataikat.
1 perc	3. Mesélési szándék bejelentése: - „Tudjátok- e melyik az a mese, amelyik a kisbékákról szól? - Elmesélem!”	Kifejező előadásmód, a mese élményszerű bemutatása, a metakommunikációs jelzések használata, kíváncsivá, érdeklődővé teszi a gyermekeket.
8 perc	4. A mese bemutatása: Mese a piros kalapos zöld békákról (lengyel mese)	A mese elmondása után, a dramatizáláshoz készített fejdíszek elővétele, szereplők kiválasztása, fejdíszek kiosztása és a mese újrjátszása differenciált óvónői segítséggel, személyhez szóló értékeléssel.
10 perc	5. A tevékenység lezárása, átvezetése, továbbélése: Újramesélés óvónői segítséggel, dramatizálás A mese szereplőinek kiszínezése.	Dramatizálás technikájának gyakorlása

FOGLALKOZÁS TERV

A pedagógus neve: Kanczlerné Csizmadia Zsuzsanna
Tevékenységi terület: Mesélés
Korcsoport: Nagycsoport
A tevékenység előzménye: *Prezentáció bemutatása a vízimadarakról
Képek, könyvek gyűjtése, beszélgetés a tavak élővilágáról
Kirándulás a Torna-patakhoz*
A foglalkozás témája: Andersen: A rút kiskacsa
Forrás: - Tématerv-javaslatok – Víz – Sulinet (utolsó letöltés: 2014.02.10)
http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovoda_viz.pdf
- Hans Christian Andersen: A rút kiskacsa (Lilliput kiadó, 1997)

A tevékenység cél- és feladatrendszere:

Értelmi képességek fejlesztése

- Mese megértésének fejlesztése, auditív figyelem, emlékezet, gondolkodás fejlesztése
- Ismeretbővítés (differenciált), meglévő ismeretek alkalmazása, általánosítás, ok-okozati összefüggések megértése, véleményalkotás
- A mesei kettős tudat erősítése

Verbális képességek fejlesztése:

- szövegértés, beszédértés, beszédproduktum fejlesztése, verbális kommunikációval, párbeszéddel, fogalomismerettel.
- Új fogalmakkal való ismerkedéssel: Rút, petrence, kigombolyodtak, nyüzsögtek, álmélkodtak, semmirekellő, csökönyös, réceudvarnak, jószág, gácsér, elcsigázottan, Hát te miféle szerzet vagy? Hetyke, rátespedt, caplattak, megháborodtál, felfuvalkodott

Szociális képességek fejlesztése:

- Erkölcsi érzelmek fejlesztése, közösségi magatartás alakítása, társas kapcsolatok erősítése, együttműködéssel, alkalmazkodással.
- A természethez fűződő pozitív érzelmi viszony erősítése.

Testi képességek fejlesztése:

- Nagymozgással

Alkalmazott módszerek, eljárások: szabad játékból kezdeményezés, irodalmi élménynyújtás, bemutatás, beszélgetés, értékelés,

Eszközök: Fejdiszek a dalos, mozgásos, játékokhoz, mesegyertya, CD, CD lejátszó

Tantárgyi kapcsolatok: külső világ tevékeny megismerése, ének- zene, mozgás, matematika,

Dátum: 2014. március 04.

FOGLALKOZÁS TERV

A tevékenység/foglalkozás kidolgozása		
Idő	A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozás menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
2 perc	1. Szervezési feladatok: Fejdiszek előkészítése a körjátékokhoz CD, CD lejátszó beállítása	Kötetlen szervezési keret
5 perc	2. Motiváció: Mesegyertya meggyújtása, majd a mese hívó mondókával elhelyezkedés a meseszőnyegen.	A gyertya meggyújtása és a mesehívó mondóka felkelti a gyermekek érdeklődését, tudják, hogy mesehallgatásra várjuk őket a meseszőnyegen.
1 perc	3. Mesélési szándék bejelentése: Mese hívó mondókával: Mese, mese mátká, Pillangós határba, A Bóbita csoport vágat, A mesék országába!	Mikro csoportos szervezési forma A mese élményszerű bemutatása, ügyelve a hangsúlyozásra, mimikára, a szöveg tagolására, az ismeretlen szavak értelmezésére.
10 perc	- Ma egy rút kiskacsáról mesélek nektek.	Beszélgetés, véleményalkotás, a mese cselekményének, fordulatainak, ok-okozati összefüggések megfigyeltetésével, nyomon követésével
5 perc	4. A mese bemutatása: Andersen : A rút kiskacsa c. mese	
5 perc	5. A tevékenység lezárása, átvezetése, továbbélése: Körjátékozás, tánc: Kiskacsa fürdik Kacsatánc	Katarzis élménye: mozgásos, dalos játékokkal, tánccal.